

ЗУҲДЛАРИ ҚАНДАЙ ЭДИ

Алқама, розийаллоху анху, айтадилар: “Ойишадан, розийаллоху анҳо, Пайғамбаримизнинг, соллаллоху алайҳи ва саллам, намозлари қандай эди, деб сўрадим. Ойиша онамиз, розийаллоху анҳо, шундай жавоб бердилар: “Сизларнинг қайси бирингиз Пайғамбар, алайҳиссалом, қодир бўлган нарсага қодир бўла олади?! Ул зотнинг амаллари давомий эди” (Бухорий, Муслим, Аҳмад).

Ойиша, розийаллоху анҳо, айтадилар: “Расулulloх, соллаллоху алайҳи ва саллам, совутларини гаровга қўйиб, бир яхудийдан насияга таом сотиб олдилар”.

Абу Абдуллох ал-Жадалий айтдилар: “Ойишадан, розийаллоху анҳо, Пайғамбарнинг, алайҳиссалом, оилаларида хулқлари қандай эди?” деб сўрадим. Онамиз айтдилар: “Хулқда инсонларнинг энг гўзали эдилар, фақш сўзларни сўзловчи ва фақш ишларни қилувчи эмас эдилар, бозорларда бақириб юрувчи ҳам эмасдилар, ёмонликка ёмонлик билан жавоб қайтармас эдилар, лекин гуноҳидан ўтиб, кечирар эдилар” (Термизий, Аҳмад).

Муовия ибн Курра, розийаллоху анху, айтди: “Отам менга дедилар: “Пайғамбар, алайҳиссалом, билан бир қанча муддат яшадик, хурмо ва сувдан бошқа таомимиз йўқ эди” (Аҳмад).

Пайғамбар, алайҳиссалом: “Кийим кийишда камтарин бўлиш имондандир”, деб уч марта қайтардилар” (Ҳаким, Абу Довуд, Байҳақий, Ибн Можжа).

Агар Пайғамбарнинг, алайҳиссалом, аҳларига очлик етса, у зот: “Эй аҳлим, намоз ўқинглар, намоз ўқинглар” дер эдилар (Ибн Аби Хотим).

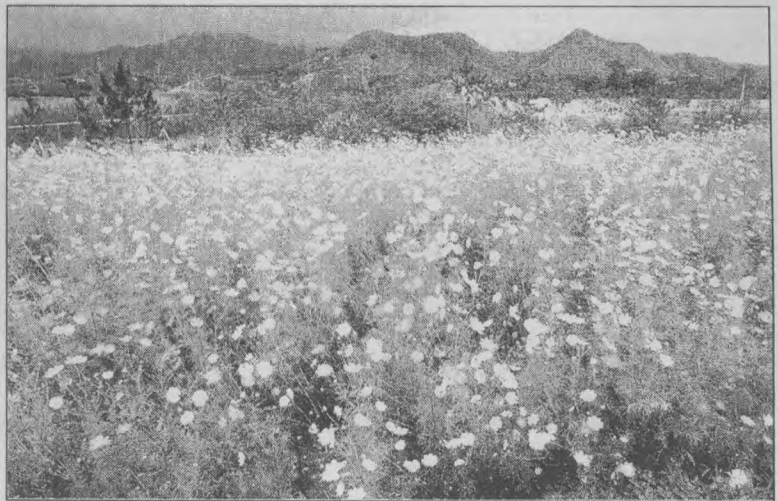
Абу Ҳурайра, розийаллоху анху, ривоят қилади: Расулulloх, соллаллоху алайҳи ва саллам, айтдилар: “Дунёда зоҳид бўлиш (яъни, унга берилмаслик) қалб ва баданни роҳатлантиради, дунёга рабат қилиш эса, гам ва ташвишни узайтиради” (Табароний).

Абдуллох ибн Амр айтди, Пайғамбар, алайҳиссалом, дедилар: “Бу уммат аввалининг салоҳияти зуҳд ва ишонч биландир, унинг охирини эса бахиллик ва хаёлпарастлик ҳалок қилади” (Хатиб, Ибн Аби Дунё).

Жобир ибн Самура, розийаллоху анху, айтадилар: “Пайғамбар, алайҳиссалом, бомдод намозини ўқигач, то қуёш чиққунича жойнамозларида ўтирардилар” (Муслим).

Ибн Аббос, розийаллоху анху, айтдилар: Пайғамбар, алайҳиссалом, дедилар: “Тунги (таҳажжуд) намозни ўқинглар, гарчи бир ракат бўлса ҳам” (Табароний).

Пайғамбар, алайҳиссалом: “Ўлимни кўп эсланглар”, дер эдилар (Термизий).

Анас ибн Молик, розийаллоху анху, айтадилар: “Пайғамбар, алайҳиссалом, қулнинг чақиригига ижобат қилар, касални бориб кўрар ва эшак миниб юрар эдилар” (Абу Наим).

Ибн Аббос, розийаллоху анху, айтдилар: «Пайғамбар, алайҳиссалом, вафот этганларида ортларида на бир динор ва на бир дирҳам, на бир қул ва на бир чўри қолдирмай, балки совутларини бир яхудийга ўттиз соъ таомга гаровда қолдириб дунёдан ўтдилар» (Аҳмад).

Будайл Уқайли айтадилар: “Пайғамбарнинг, алайҳиссалом, (кийимлари) энги билакларигача эди” (Байҳақий).

Ҳасан айтадилар: “Қачон Пайғамбарга, алайҳиссалом, таом келтирилса, уни ерга қўйишни буюрардилар ва: “Мен бир бандаман, банда егани каби ейман ва банда ўтиргани каби ўтираман”, дер эдилар (Ибн Муборак).

Камолитдин ИНОЯТУЛЛОҲ ўғли
тайёрлади

МУНДАРИЖА

Буюк ўрнак Камолиддин ИНОЯТУЛЛОҲ ўғли Зухдлари қандай эди	1
Фиқҳ Уста ОЛИМ Қурбонлик қандай ибодат?.....	4
Ҳикмат Сурайё ЗОҲИР Таҳорат фойдалари	10
Дарсхона Муҳаммад Сиддиқ Мўмин билан видолашув.....	10
Наҳйи мункар Абдуқодир ШОКИР ўғли Аллоҳдан кўрқинг	11
Ибрат Абдумалик ҚОСИМ Бекор кетган вақт	13
Амри маъруф Солиҳ Абу Ирод аш-ШАҲРИЙ Яхши ва ёмон суҳбатдош	15
Олисларга саёҳат Жанубий Курия Республикаси	16
Мактублардан манзаралар Сабрни қаердан олса бўлади?	20
Шеърят Абдул Ҳамид ХЎЖАЗОДА Ният	21
Сўранг, жавоб берамиз	25
Ҳидоят топганлар Али Вячеслав ПОЛОСИН Аллоҳга элтувчи тўғри йўл	26
Ибратли ҳикоялар Юсуфжон ИСҲОҚ Бой хотиннинг давлати	30
Мактуб Толибжон НИЗОМОВ Марказдан узоқ масжид	31
Мусулмон одоби “Бисмиллаҳ...”нинг баракаси	32
Насихат Охиратдаги хайру саодат	32

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

Журналимиз саҳифаларида оят ва ҳадислар берилаётгани учун уни ножоиз жойларга ташламаслигини сўраймиз

Ҳидоят топганлар
Али Вячеслав ПОЛОСИН

6

АЛЛОҲГА ЭЛТУВЧИ ТЎҒРИ ЙЎЛ

Менинг хулосаларим бир эътиқоднинг, бир черков ёки бирор руҳонийнинг танқиди эмас (мен уларга тинчлик ва хотиржамлик тилайман), балки чин билан сохтадан бирини онгли равишда танлаш жараёнини, Борлиқнинг ҳақиқий Яратувчиси бўлмиш Ягона ва Қудратли Аллоҳ сари элтувчи йўлдаги адашишлардан қутулиш жараёнини акс эттиради.

Хабарлар

12

ИСЛОМ ВА ОЛАМ

**Йилига йигирма
минг киши**

“Қайр” Амиқода исломий алоқалар Кенгаши директори Наҳад Аҳуд хабар беришича, АҚШда ҳар йили йигирма мингга яқин киши Ислом динини қабул қилляпти.

Илк намоз

Садриддин ҚАМБАРИДДИН ўғли

14

ХИРА ЧИРОҚ ЁРУҒИДА

Мактабда ўқиб юрган кезларимда ҳам, вақти кириб қолса, мактаб ёнидаги боққа кириб, яширин намоз ўқиб чиқар эдим. Бекитиқча намоз ўқиб юришимни синфдошларимдан бири ўқитувчимизга сотиб қўйди.

Оила одоби

Муҳаммад Аҳмад КАНЪОН

18

КЕЛИШОЛМАГАН ЭР-ХОТИНЛИКНИНГ ОҚИБАТИ

Эр жанжаллашиб турган хотинига “бор кет”, “қўзимга кўринма”, “уйингга кет” каби талоқдан киноя бўлган сўзларни айтиб, талоқ қилишни ният қилса, боин талоқ тушади. Шунингдек, эр қўшилмаган хотинига талоққа очиқ далолат қиладиган сўзларни айтса ҳам, боин талоқ бўлади.

Тадқиқот

22

МАСИҲ ДАЖЖОЛ

Фитна ва шарри ҳақиқатан буюк бўлган, инсоният келажагига катта таъсир қилувчи ёмонлик манбаини таниб олишимиз ва ундан сақланишимиз керак. Муслмонларни, умуман, бутун инсониятни бундан огоҳ қилиш зиммамиздаги қарзидир.

Шеърят

Фозил ЗОҲИД

28

На таянч бор, на тирагинг,
Кетаринг ҳақ, айт тилагинг,
Бу сафарда энг керагинг
Иймон энди, иймон энди.

«HIDOYAT»

Ойлик диний-ижтимоий,
илмий-адабий нашр

Муассис

Ўзбекистон муслмонлари идораси

Бош муҳаррир

Нуруллоҳ МУҲАММАД РАУФХОН

Таҳрир ҳайъати

Абдурашид қори БАҲРОМ
Абдулазиз МАНСУР
Абдураззоқ ЮНУС
Анвар ТУРСУН
Муҳаммад Шариф ЖУМАН
Юсуфжон ИСҲОҚ
Эркин МАЛИК
Абдул Жалил ХЎЖАМ
(Бош муҳаррир ўринбосари)
Муҳаммад Собит САЛОҲИДДИН
Исомиддин ОЛИМ ШАЙХ

Муқовани

Абдулбоқи ИМОМХОН ўғли тайёрлади.
Бадий муҳаррир
Хайруллоҳ ҚУДРАТУЛЛОҲ ўғли
Тартибловчи
Қудратуллоҳ ЖУМА ўғли
Мусаҳҳиҳа
Юлдуз КОМИЛ қизи

Манзилимиз: 700069, Тошкент шаҳри,
Зарқайнар 18-берккўча, 47а-уй, Тел: 40-17-97.
Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот
қўмитасида рўйхатга олинган.
Гувоҳнома рақами 00079.

Босишга 2003 йил 4 февралда ружсат берилди.
Босмаҳонага 2003 йил 5 февралда топширилди.
Қоғоз бичими 84x108^{1/16}. Адади 7500 нусха. 21-
сон буюртма. «KONI NUR» МЧЖда босилди.
Манзили: Тошкент, Муқимий к., 178-уй.
Интернет почтаимиз: hidoyat@ars-inform.uz

Баҳоси келишилган нарҳда.
Макет асл нусхаси Pentium-III
компутерида саҳифаланди.

Қўлёзмалар қайтарилмайдди, тақриз қилилмайдди.
Мақолалар хат орқали юборилганда исми шарифлар тўлиқ
ёзилиши, манзил тўғри кўрсатилиши шарт.

ҚУРБОНЛИК ҚАНДАЙ ИБОДАТ?

Расули Акрам, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, бир ҳадиси шарифларида шундай марҳамат қиладилар: “Одам ўғли учун қурбон ҳайити куни Аллоҳ йўлида қон чиқазишдан (қурбонлик қилишдан) ҳам севимли ва мақбулроқ амал йўқдир. Шубҳасиз, у кесилган жонлиқ қиёмат куни шохлари ва жунлари билан (гувоҳликка) келади. Ҳеч шубҳа йўқки, қурбонликнинг қони ерга тушмасдан олдин (бу ибодат) Аллоҳ даргоҳида қабул бўлади. (Бас, шундай экан) қурбонлик қилиш билан дилларингизни хушнуд этинг” (*Термизий ва Ибн Можа*).

Муслим ривоят қилган бир ҳадисда эса, бундай дейилади: “Расули Акрам оқ рангли шохдор икки қўчқорни қурбонлик қилардилар”.

Қурбонликнинг ҳукми

Қурбонлик қилиш вожиб амаллардандир. Сарвари Олам яна бир ҳадиси шарифларида марҳамат қилиб айтадилар: “Кимнинг шароити яхши бўлатуриб қурбонлик сўймаса, у назомзоҳимизга яқинлашмасин” (*Ибн Можа ва Аҳмад ибн Ҳанбал*).

Бундай жиддий таҳдид вожиб саналган амални тарк этган киши учунгина айтилиши мумкин.

Кимлар қурбонлик сўяди?

Қурбонлик сўйиш муқим ва фитр садақа нисоби (ҳожати аслиядан ортиқ молларнинг қиймати закот нисобига етган) миқдорда бойликка эга бўлган ҳар бир эркак ва аёл муслмонларга вожибдир. Фақирлар ва сарфардаги кишиларга вожиб эмас.

Қурбонлик нисоби

Нисоб ҳар қандай молий ибодатни зарур қилгувчи бойлик миқдоридир. Нисоб миқдорида бойлиги бор киши учун йилда бир марта Қурбон ҳайити кунларида жонлиқ сўйиш вожиб бўлади. Олдин фақир бўлиб, Қурбон ҳайити кунларида бойиб кетган киши учун ҳам қурбонлик вожибдир.

Қурбонлик қилинадиган ҳайвонлар

Қўй, эчки, туя, сигир каби ҳайвонларнинг эркаги ҳам, ургочиси ҳам сўйилиши мумкин. Булардан туя беш ёш, сигир икки ёш, қўй ва эчки бир ёшга тўлган бўлиши керак. Бироқ олти ойлик бўлишига қарамай, бир ёшга кирган қўйга ўхшаб кўринган қўйни ҳам қурбонлик қилиш жоиз бўлади.

Биргаликда қурбонлик қилувчилар ҳайвонни бирга сотиб оладилар ёки ораларидан бир кишига ҳайвонни сотиб олиш учун ваколат берадилар.

Қурбонликка монез бўлган ва бўлмаган хусуслар

Қурбонлик қилиш ибодатлардан бири ҳисобланганлиги учун қурбонлик ҳайвонлари қусурсиз бўлиши керак. Қуйидаги қусурлар ҳайвоннинг қурбонлик бўлишига монез бўлади:

- икки ёки бир қўзи кўр бўлса;
- ўта даражада ориқ бўлса;
- сўйиладиган жойгача юриб боролмайдиган даражада оқсоқ бўлса;
- қулоғи, қуйруғи ёки таносил аъзоларининг учдан бир қисмидан кўпроғи кесилган бўлса;
- туғилишидан қулоғи ёхуд таносил аъзоси бўлмаса;
- маммасининг учи кесик бўлса: қўй ва эчкида бир, сигирда икки маммаси қуриган бўлса;
- дори билан сути кесилса;
- најосат еб, бир қанча муддат тоза емишлар билан боқилмаган бўлса;
- бурни кесик бўлса;
- ўладиган даражада касалланган бўлса.

Шохсиз ёки шохи синган ва бичилган ҳайвонларни қурбонлик қилиш жоиздир. Ёши

ўтганлиги сабабли сутдан ва насл беришдан тўхтатилган, қулоғи йиртилган, тешилган ва эмадиган боласи бор ҳайвонларни қурбонлик қилиш саҳиҳ бўлса-да, макруҳдир.

Қурбонлик саҳиҳ бўлишининг шартлари

Бу шартлар қуйидагилардир:

— ҳайвон юқорида санаб ўтилган қусурлардан холи бўлиши керак;

— қурбонлик вақтида сўйилиши лозим.

Қурбонлик сўйиш кунлари ҳайит намози ўқилганидан кейинги уч кундир. Арафа куни ва ҳайитнинг дастлабки уч кунидан кейин сўйилган жонлиқ қурбонлик ўрнига ўтмайди.

Чунончи, Имом Бухорий ва Муслимдан ривоят қилинган бир ҳадиси шарифда: “Бу куни биз учун қилинадиган биринчи иш намоз ўқиш, ундан кейин (уйларимизга) қайтиб қурбонлик қилишдир. Кимки шундай қилса, суннатга мувофиқ йўл тутган бўлади. Ким олдин қурбонлик сўйса, бу қурбонлик эмас, фақатгина оиласига берган гўшт ҳисобланади”, дея марҳамат қилинади.

Қурбонликнинг рукни

Ҳайвонни сўймасдан тирик ҳолида бир йўқсилга бериш қурбонлик ибодати ҳисобланмайди. Бу фақатгина садақа бўлади.

Бироқ қурбонлик ўзига вожиб бўлган кимса, сотиб олган қурбонлигини қандайдир сабаб билан сўймаса ёхуд қурбонликка бирор жонлиқ ололмай қолган бўлса, унда қурбон ҳайити кунлари ўтганидан кейин қурбонлик ҳайвоннинг қийматини фақирларга садақа ўлароқ беради. Бундай вазиятда сотиб олиб сўя олмаган қурбонлигини фақирга тирик ҳолида ҳам бериши мумкин.

Қурбонликни ким сўяди?

Киши қурбонликка келтирилган ҳайвонни сўя олса ўзи, бўлмаса, ишончли бирисига ваколат бериш орқали сўйдириши мумкин. Жонлиқ сўйилган вақтда ўзининг ўша ерда бўлиши маъқул. Чунки Расули Акрам, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, қизлари Ҳазрати Фотимага, розийаллоҳу анҳо: “Қурбонликка олган жонлиқнинг сўйилаётганда ўзинг ҳам ўша ерда бўл, зеро, ҳар бир гуноҳнинг ҳайвоннинг илк томчи қони ерга тушиши билан кечиради”, дея марҳамат қилганлар.

Қурбонлик гўштининг тақсими

Шерикли сўйилган туя ва сигир гўшти тахминан эмас, балки тарозида тортилиб тақсимланади.

Қурбонлик гўштининг ҳаммасини йўқсилларга садақа сифатида тарқатиш ёки болачақа учун олиб қўйиш жоиз бўлса-да, энг мақбул йўли — учга бўлиб, бир қисмини қурбонлик сўя олмаган йўқсилларга садақа қилиб тарқатиш, иккинчи қисмини яқин танишларига ва қўшниларига бериш, қолганини эса оила аъзолари билан ейишдир.

Мусулмон бўлмаган қўшниларига ҳам қурбонлик гўшtidан берса бўлади.

Қурбонлик қилган кишининг болачақаси кўп бўлиб, оила шароити унча яхши бўлмаса, у одам қурбонлик гўштини фақат оиладагилар билан ейиши мақсадга мувофиқдир.

Қурбонлик териси

Қурбонликнинг териси бир фақирга садақа қилиб берилиши мумкин. Бу терини сотиш ҳам, қассобга “пичоқ учи” сифатида бериш ҳам жоиз эмас.

Ҳаким ривоят қилган бир ҳадиси шарифда Расули Акрам: “Қурбонликнинг терисини сотган кишининг қурбонлиги йўқ ҳисоби” (яъни, у қурбонлик сўймаган киши кабилдир), дея марҳамат қилганлар.

Қурбонлик терисини рўзғор учун керакли (қозон-товоқ каби) ашёларга алмаштирса бўлади. Аммо энг афзали фақирга беришдир.

Уста ОЛИМ

тайёрлади

Али Вячеслав ПОЛОСИН

АЛЛОҲГА ЭЛТУВЧИ ТЎҒРИ ЙЎЛ

Аҳмад Дийдодга бағишланади.

Сўзбоши

Мавжуд фарқларига қарамай Ислom, яҳудийлик ва насоралик динларининг асосида ҳазрати Иброҳимнинг, алайҳиссалом, Ягона ва Қудратли Аллоҳга ишончи ётади. Қуръони каримда насоролар билан яҳудийлар “аҳли китоб” деб аталишади, бинобарин, учала динга эргашувчилар орасида тинчликни сақлаш ҳар бир ишонувчининг диний ва ватандошлик бурчидир. Ислom милёнлаб русияликлар мутлақо ихтиёрий равишда танлаган диндир ва ҳеч бўлмаганда 922 йилдан бери Русия давлат қурилишининг пойдеворларидандир. Русиянинг ҳозирги ва айниқса келажаги учун насоро ва Ислom динлари вакилларининг ўзаро тотувлиги алоҳида аҳамиятга молик масала ҳисобланади.

Қўпдинли мамлакатнинг тинчлиги ва барқарорлиги бир нарсага — давлат ҳар бир ватандошга дунёқараши танлаши эркинлигини таъминлай оладими-йўқми — шунга боғлиқ. Токи ҳар бир шахс ўзи, бошқаларнинг таъсирсиз диний туйғуларига, маънавий тажрибасига, ақлига мос анъанани устун қўя олсин:

«Айтинг: «Бу Қуръон) Парвардигорингиз томонидан (келган) Ҳақиқатдир. Бас, хоҳлаган киши имон келтирсин, хоҳлаган кимса кофир бўлсин».

Қодир Аллоҳ ўрнатган ва Қуръони каримда эълон қилган инсоний ҳуррият қондаси шундай. Дунёқарашлар ўртасидаги мунозараларга, диний баҳслар ва илмий тортишувларга сиёсий кураш туси берилишига асло йўл қўймаслик керак. Сулҳ ва ўзаро ҳурмат, одоб доирасида диний мунозара каби ҳислатлар бағрикенглик асоси ва жамият ўлчовидир.

Мен ҳаётимнинг кўп қисми давомида Ислom анъаналардан беҳабар эдим, аммо қирқ йиллик ҳаётим ва диний тажрибаларим, узоқ йиллик ўқиш ва изланишларим асосида, Аллоҳнинг чақириғига эргашшига тайёр эдим ва ала-оқибат мен ягона, онгли қароримга келдим. Ушбу мулоҳазаларимни диний эътиқод масаласида ҳали-ҳозирча тараддудда турганларни шояд қизиқтирса деган умидда тақдим этяпман. Менинг насоралик динига таллуқли хулосаларим бир эътиқоднинг, бир черков ёки бирор руҳонийнинг танқиди эмас (мен уларга тинчлик ва хотиржамлик тилайман), балки буларчин билан сохтадан бирини онгли равишда танлаш жараёни, Борлиқнинг ҳақиқий Яратувчиси бўлмиш Ягона ва Қудратли Аллоҳ сари элтадиган йўлдаги адашишлардан қутулиш жараёни акс эттиради.

Нега мен яккахудоликка қайтдим

Мен худосиз бир оилада ўсдим, лекин болалигимданоқ ўзимга нотаниш бўлган, ҳаммадан кучли ва илтижо қилганларга ҳамиша ёрдам бера оладиган бир Худо борлигига ичимда ишонар эдим. Ўсмирлик чоғларимда бир неча бор ўзимнинг кучим етмайдиган қийин ҳолатларга тушганман ва ўшанда дилдлимдан Худога илтижо қилганимда вазият яхши томонга ўзгарган.

Шу сабабдан Худо ҳақидаги ҳақиқатни билиш учун атай Масков Давлат университетининг фалсафа факултетига ўқишга кирдим. У ерда биринчи марта Инжилни ўқиб кўрдим. Инжил менда қарама-қарши таассурот қолдирди: айрим ўринлари ҳақиқатан фавқулодда туюлди, аммо бошқа жойларида Худо ер юзидан халқларнинг кўпини

қириб юбориш истаги бордай таърифланар эди. Бунинг устига, Худонинг “мускули”, “қўли”, “бадани”, “эти ва қони” каби галати тушунчалар ҳам берилган эди.

Лекин 1970 йиллари Масковда православ Черковидан бошқа коммунистик мафкурага муқобил тура оладиган реал мафкура йўқ эди ва шу боисдан ҳам 19 ёшимда православ ибодатхонасига бордим. У ерда мен қадимий анъанага, Худони тараннум этадиган гимнларнинг гўзаллигига дуч келдим ва чинакам диний билим олишга қарор қилдим. Кейинроқ диний семинарияга ўқишга кирганимнинг сабаби ҳам шу. Аммо бу ҳаракатларим бир динни онгли равишда танлаш эмас эди, чунки насронийликни бошқа динлар билан солиштиришга у пайтда менда имкон бўлмаган.

Черковга ўша пайтлар эшиги очиқ бўлгани учунгина ҳамда азбаройи даҳрийликнинг ёлгонларини қатъий инкор этганимдан кирганман, холос.

Семинарияда насроний динининг асосларини ўрганиб, 1983 йили черковга руҳоний ходим бўлиб ишга кирдим. Бу лавозим менга ўшанда худосизликка қарши маънавий ва ақлий кураш тимсоли эди, ўзимни «Худонинг жангчиси» деб ҳис қилардим. Бироқ черковдаги кундалик хизматлар пайти нафақат маънавий ва маърифий вазифаларни, балки аксаран хурофотчи одамларнинг талабларига биноан турли-туман маросимларни ўтказишимга тўғри келарди. Бу маросимлар моҳият эътибори ила мажусиёна амаллардан ҳеч фарқ қилмаслигини аниқ билсам-да, мен уларни адо этишдан бош тортолмасдим — улар черков ҳаётининг зарурий бир парчасига айланган эди. Бу нарса шахсий эътиқодим билан ижтимоий бурчим орасида ички бир иккиюзламачилик ҳолатни вужудга келтирарди.

1983-1985 йиллар орасида Ўрта Осиёда роҳиб бўлиб ишладим. Ислом дини ва мусулмонлар билан ҳам илк бор ўшанда танишдим. Бора-бора бу динга ички бир мойиллик ҳис эта бошладим. Бир куни черковга, менинг олдимга ўрта ёшлардаги, юзлари нурли бир тожик келди. У ҳақда “яширин шайх” деб эшитган эдим. Қисқа суҳбат-

дан кейин меҳмоним дабдурустан: “Сенинг кўзларинг мусулмонларнинг кўзларига ўхшайди, сен албатта мусулмон бўласан!” деб қолди. Насоро черковида унинг роҳиби юзига айтилган ақлга сиғмас бу хитоб... негадир менда ҳеч қандай эътироз уйғотмади, аксинча, юрагимга ўтириб қолди.

1988-1990 йиллари худосизликка қарши кураш замон саҳнасида тарих варақларига кўчди, аммо черковда маърифатчилик ва иримларга қарши кураш эмас, балки бинолар қурилиши ва даромад келтирадиган маросимларни адо этиш биринчи ўринга чиқди. Бундан бу ёғига энди мен ўзимни “Худонинг жангчиси” деб эмас, балки одамларга ҳар хил маросимларни ўтказиб берадиган расмий дуохон деб ҳис қила бошладим. Натижада 1991 йили черков хизматидан расман чиқдим.

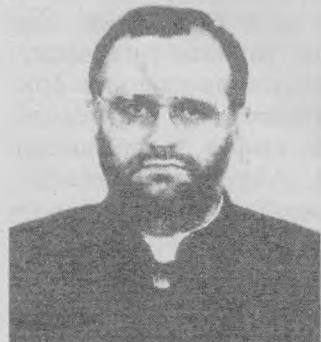
Черков маросимлари ҳам балки бирор илоҳий асосга таянар, деган ниятда қадимги насоро манбаларини — Черков тарихи, ибодатлар тарихи, илоҳиёт тарихини чуқур ўрганишга киришдим. Илоҳиётни ва илк манбаларни синчиклаб ўрганишим менда бутун рум-визанс ибодатларининг ҳақиқийлигига жиддий шубҳа-гумонлар туғдирди: унга қадимги замонларнинг мажусиёна урф-одатларидан кўплари кириб қолган экан.

Бу ҳолни тўла маънода 1995 йили англаб етдим ва энди черков ибодатларида ҳам бут-

Қисқача таржимаи ҳол

Полосин Али Вячеслав Сергеевич 1956 йилнинг 26 июнида Масковда хизматчи оиласида туғилган. Миллати ўрис. 1978 йили Масков Давлат университетининг фалсафа факултасини жамиятшунос ихтисослиги бўйича тугатди.

1980 йилдан бошлаб православ черковида ишлай бошлади. 1983 йили Масков диний се-

минариясини тамомлаб, аввал диакон, сўнгра роҳиб рутбасини олди. 1983 — 1985 йиллари Ўрта Осиёдаги православ ибодатхоналарида роҳиблик қилди, Душанбе шаҳри черковида настоятел бўлиб ишлади.

1990 йилда РСФСР халқ депутати, РСФСР Олий советининг аъзоси бўлди. 1990 — 1993 йиллари Русия федератсияси Олий советида виждон эркинлиги бўйича қўмита раиси бўлиб ишлади. РФнинг 1990 йилдан

1997 йилгача амалда бўлган “Диний ҳуррият ҳақида”-ги қонунининг муаллифи, диндорларни фуқаролик ва мулкый ҳуқуқларда қатор чеклашлардан, жумладан, кўп солиқлардан озод қилган қонун ва тузатишларнинг муаллифидир.

1994 йил мартдан 2000 йил мартгача Давлат Думасининг ижтимоий бирлашмалар ва диний ташкилотлар ишлари бўйича қўмитаси девонида маслаҳатчилик қилди, “3-тоифадаги давлат маслаҳатчиси” рутбасини олди.

Диний ва диний-сиёсий мавзуларда чоп этилган кўп мақола-китоблар муаллифи. 1999 йили “Миф. Религия. Государство” китобини нашр эттирди, унда афсоналар яратишнинг жамият сиёсий тараққиётига таъсири ҳамда давлат қурилишида яққахудолик мафкурасининг устунликлари ҳақида ёзди.

1999 йил майида оталари ва аждолларининг дини бўлган яққахудоликка қайтганини (хотини билан бирга) очиқ эълон этди ва Исломни қабул қилди.

1999 йили мусулмонларнинг “Рафоҳ” ижтимоий-сиёсий ҳаракатининг раисдошлигига сайланди.

Ҳозирда 1999 йилдан бери чиқа бошлаган “Мусулманская газета”нинг бош муҳарриридир.

кул қатнашмай кўйдим. Бироқ Исо Масиҳни одам-худо деган ишонч имон руҳида семинарияда олган тарбиям ҳали яккахудоликнинг оддий ва ёрқин қоидаларини тушуниб етишимга ҳалақит қилар эди. Ислоннинг асл таълимотини мен у пайтда билмасдим, Курьоннинг Крачковский таржимаси эса, Аллоҳ Китобининг маъноларини тушунар-сиз қилиб ташлаган эди.

Ниҳоят, Имон Валерия Порохова амалга оширган Курьони қарим маъно таржималари, Курьон тафсиллари ва Исо, алайҳиссалом, ҳақидаги Ислон таълимоти билан танишганимдан кейин менда Ислонни қабул қилишим зарурлигига ҳеч қандай шубҳа-гумон қолмади. Қудратли ва Меҳрибон Аллоҳ бу қароримни қатъийлаштирди ва хотиним билан бирга яккахудоликка қайтганимизни очиқ изҳор эта бошладик. Яъни, мен ҳар бир инсон унда туғиладиган (аммо кейинчалик тарбия воситасида яҳудий, насоро ёки мажусий этилади) фитратимга қайтган эдим.

Куйида менинг бутпарастликдан қайтишимга, шериксиз Ягона Аллоҳга муҳаббат ва тоатга ўтишимга ёрдам берган мулоҳазаларимни келтирмоқчиман.

Насоролик ва мажусийат

Дастлабки икки аср насоролар қадим дунёнинг ҳамма сирлиликларини (мистерияларини¹) “шайтон ишлари” деб ҳисоблашган, салиб тимсолига сифинишмаган (уларнинг тимсоли балиқ бўлган) ҳамда Худога шерик кўшишга бўлган уринишларни (масалан, Фелодоритнинг муқаддас учлик тўғрисидаги таълимотини) лаънатлашган. Қадимги насороларнинг ибодатга тўпланишлари яҳудийларнинг шанбани нишонлашларига бориб тақалади ва намозга ўхшайди. Ибодат чоғи улар тарихий воқеаларни эслашган, псалмаларни куйлашган ва ахлоқ-одобни таълим беришган.

Ҳозирда насороларники деб ҳисобланаётган аксари ибодат маросимлари келиб чиқиш жиҳатидан мажусийликка бориб тақалади. Бу маросимлар IV асрга келибгина империя халқларини “Масиҳнинг ягона ўринбосари”га — императорга бўйинсундиришдек сиёсий мақсадда давлат кучи билан “насороларники” деб эълон қилинган. Масалан, 1666 йили православ Черковининг Катта Масков Соборида сўзлаган Кустантаня дунё патриархатининг митрополити Паисий Лигарид шоҳ Алексей Михайлович Романовга унинг лавозими православ ақидасида қандай маъно англатишини бундай тушунтирган: “Римлик-

ларда худди мисрликлардаги каби, шоҳ ўзида руҳонийлик билан шоҳликни бирлаштирган. Шу ва бунга ўхшаш сабабларга кўра шоҳ “худо” деб аталади. Сенинг ҳам, эй худомонанд Алексей Михайлович, “худо” деб номланишга ҳаққинг бор”²

Бундай дейиш билан православ архиерейи (унинг бу нутқини Черков Собори кўллаб-қувватлаган) шоҳлар “худолик юққан” алоҳида шахслар экани тўғрисидаги визансча насоролик таълимоти билан қадимги шарқ мустабидлари тўғрисидаги афсоналар орасида чуқур ички боғлиқлик борлигини ўзи тан олди, насроний шоҳ билан қадимги Мисрнинг худолаштирилган фиръавни ўртасида ўхшашлик кўрди. Янги Аҳдга таянган яҳудча-насронийча таълимотнинг ўрта асрлар давлат моделини яратишдан мақсади очиқ-ойдин маълум — ҳукмдорнинг одамлар устидан мутлақ сиёсий ҳокимиятини сақлаб қолишдир! Бу нарсани буюк ўрис ёзувчиси Фёдор Достоевский “Братья Карамазовы” романига кирган Улуғ Инквизитор ҳақидаги воқеада ёрқин кўрсатган: қадимги насороликдаги иллатни Улуғ Инквизитор Исонинг фақат руҳий эркинликни таълиқ қилганида, порфирлар билан жаллоднинг қиличини қабул қилмаганида кўради. Қадимги насороликнинг бу “камчилиги” IV асрга келибгина тўғриланди.

Қайд этиш керак, бутун империя худудида дин ўлароқ насороликни жорий этган Рим императори Буюк Константиннинг ўзи Митрага сифинувчи мажуслигича қолган эди, ўлимидан олдингина “чўмилтирилди”, яъни, насороликни қабул қилди. IV аср насронийлари дунёвий ҳукмдорлик берадиган имтиёзлар жилвасига дош бера олишмади ва Исо, алайҳиссалом, таълимотига мажусийларнинг одат-маросимларини ҳам аралаштириб юборишди, натижада V асрга келиб дин таълимотида сифат ўзгаришлари рўй берди. Масалан, “Худонинг онаси”, “Муқаддас Учлик” ва ҳоказо ҳақидаги ақидалар пайдо бўлди.

(Давоми 26-бетда)

¹“Мистерия” сўзи юнонча бўлиб, “сир” ёки “сирли ҳаракат” маъноларини беради. Яъни, шундай маросимки, унда мажусларнинг фикрича, руҳонийнинг зоҳирий ҳаракатлари ортида худоларнинг кўзга кўринмас шу каби фавқулодда ҳаракатлари рўй беради. Бундан худоларнинг иродаси маросимни ўтказётган одамнинг иродасига боғлиқ деган фикр чиқади.

² Богданов А.П. История России до Петровских времен. — М. Дрофа, 1997. — Стр. 273.

Тарихчи Жон Драпер (1811-1882) “Оврупанинг маънавий такомили” номли асарида Ислоннинг жаҳон маданияти тарихида тутган ўрни, муҳим таъсири ва хизматлари ҳақида тўхталиб, Оврупонинг мусулмонлардан маънан қарздор эканини эътироф этади.

Мазкур асарида у ўрта аср Испаниясидаги аҳвол ҳақида батафсил маълумот беради:

“У пайтларда Оврупада буткул ваҳшат ва қоронғулик ҳукм сурарди. Бошлари хурофот ва бидъатлар билан тўла, тафаккур қилиш қобилиятидан маҳрум оврупаликлар ибтидоий кулба-

инсон биологияси соҳаси бўйича машҳур бирор олимдан: “Лимфа тизимига қандай тийраклик, жонлилик бериш мумкин?” деб сўрасангиз, сизга таҳоратнинг фойдаларини таърифлаб беради. Таҳорат ва фуслнинг тиббий жиҳатдан ажиб ҳикматлари бор:

а) вужудга бириккан электронлар чиқариб ташланади ва улар таъсирида бўлаётган жисмоний оғирлашув йўқолади;

б) тананинг қариши секинлашади;

в) лимфа (қон билан тўқималараро модда алмашинувини

рат олиш буюрилганида шу мақсад кўзланганмиди, дегувчилар бўлса, жавоб тайёр: фақат таҳорат эмас, ҳатто таяммум ҳам бундай фойдаларни таъминлай олади. Акс ҳолда, таяммум амр қилинмаган бўларди.

Таҳорат олиш амр қилинган оят бу ҳикматларга диққатимизни тортади: “**Эй мўминлар, намозга турганингизда юзларингизни ва қўлларингизни тирсак билан ювинг, бошингизга масҳ тортинг (нам қўлларингиз билан силанг) ва оёқларингизни тўпиклари билан ювинг. Агар жунуб бўлсангиз, чўмилинг.**

ТАҲОРАТ ФОЙДАЛАРИ

ларда ёввойи ҳаёт кечирардилар. Овқатлари ёввойи ловия, сабзи ва дарахтларнинг пўстлоғидан иборат бўлиб, кийимлари ошланмаган ҳайвон терисидан эди. Шунинг учун қаерга борсалар, ўша жойдан ёқимсиз ҳид анқиб турарди.

Мусулмонлар илк кунлардан оқ уларга тозалликни ўргатди. Устиларидаги бадбўй, битлаб кетган ҳайвон териларини ечиб олди”.

XVI асрда ҳолландалик элчи Барон де Бусбер усмонийларни зиёрат қилиб, шундай деган экан: “Э, бу одамлар касал бўладилар. Худди балиқ каби ювинадилар. Шунча кўп ювиниш мумкинми ахир?” У мусулмонларнинг кўп-кўп ювинишларидан таажжубланади.

Чиндан ҳам Ислонда инкор қилиб бўлмайдиган даражада моддий ва маънавий поклик бор.

Биз юқоридаги фикрларни покизаликнинг асоси бўлган таҳоратнинг сирларини очиш мақсадида келтирдик. Бу кун

таъминловчи суюқлик) айланиши энг яхши савияда бўлади.

Биз уззукун оромкурсида ёки конденсатор ёнида ўтираемиз. Сунъий толали кийимлар кияемиз. Ҳаводаги электр кучланишлари бузилиб туради. Хуллас, ортиқча электронларга тўлиб кетамиз. Чиқит бирикмалар эса асосан қўл, оёқ ва юзнинг капилляр найчаларида тўпланади. Таҳорат амаллари айни шу аъзоларимизга тааллуқлидир.

Бу салбий таъсирларни йўқотишнинг бирдан-бир чораси таҳорат ва фуслдир. Шунинг учун ҳам таҳорат олганларнинг юзлари нурли бўлади. Ажабо, таҳорат

Аллоҳ сизларга қийинчилик келтириб чиқаришни истамайди. Лекин сизларни таҳоратли (покиза) қилишни ва ўз неъматини комил қилиб беришни истади, шояд шукр қилсангизлар...” (Моида, б, мазмуни).

Демак, таҳоратдан икки мақсад кўзланади:

1. Покизалик.

2. Илоҳий неъматнинг комил қилиб берилиши.

Илоҳий неъматнинг комиллиги нима? Тани соғлиқнинг мустаҳкамланиши. Модда алмашинувини таъминлайдиган томир тизими ва лимфа тизимидаги оқсашларни аритиш. Оятда бизларга берилган бебаҳо неъматлар таҳорат олиш билан комил бўлиши таъкидланмоқда.

Фусл-ку (вужудни бошдан оёқ ювиш) маълум маънода бутун дунёга ёйилди. Таҳорат ҳам шундай бўлажаги шубҳасиздир.

Сурайё ЗОҲИР

тайёрлади

МУМИН БИЛАН ВИДОЛАШУВ

ЙИГИРМА БИРИНЧИ САБОҚ

Ҳаёти охирлашган киши ҳузурда қилинадиган ишлар

Ҳаёти охирлашгани сезилган киши ўнг ёнига ёнбошла-тиб, юзини қиблага қаратиб ёт-қизилади. Бу иш суннатдир. Бундай ётқизиш қийин бўлса, қулай бўлган ҳолатда ётқизиш ҳам жоиз. Оёқлари бўшашиб қолиши, буруннинг қийшайи-ши, чакакларнинг тундлашиши киши ҳаётининг сўнглаб қол-гани белгиларидир. Унинг ҳузур-ида эшиттириб шаҳодат ка-лимаси («Ашҳаду алла илаҳа ил-лаллоҳу ва ашҳаду анна Муҳам-мадан абдуҳу ва расулуҳ») ай-тиб турилади. Беморга «айт» деб буюрилмайди. Бемор ётган хона хушбўй қилинади.

Ўлим рўй берганидаги илк ишлар

Беморнинг ҳаёти тугаб, на-фаси тўхтагач, ияги боғлана-ди, кўзлари юмиб қўйилади. Унинг кўзини юмиб қўйувчи одам: «Бисмиллаҳи ва ʼала миллати расулиллаҳи», деб ай-тиши керак. Қўлларининг пан-жалари ёйилиб ёнига қўйила-ди, иккала оёқлари бош бар-моқлари жуфтланиб боғлана-ди. Қорни шишмаслиги учун унга ойна ё пичоқ каби нарса қўйилади. Бу ишларнинг бар-часи марҳумга озор бермай ба-жарилиши керак. Жони узил-ган киши қуруқ ва баландроқ жойга ётқизилади. Кийимлари ечилиб, усти ёпиб қўйилиши мустаҳабдир.

Сўнг қўшнилари ва ёр-дўстла-рига жанозада ҳозир бўлишля-

ри ва ҳаётдан ўтганнинг ҳаққига дуо қилишлари учун хабар бе-риш мустаҳаб бўлади.

Майитни ювиш

Майитни ювиш вожибдир. Ювиш тартиби бундай: майит-ни ювиш учун ҳозирланган тах-та тутатқи билан хушбўй қили-ниб унга қўйилади. Аврати бе-килади. Фассол қўлига қўлқоп кийиб, майитни истинжо қила-ди. Сўнг таҳорат қилдиради. Аммо майитнинг оғзи ва бурни ювилмайди. Сўнг бошини уч бор ювади ва чап ёнига ётқизиб ўнг ёнини уч бор, кейин ўнг ёнига ётқизиб чап ёнини уч бор юва-ди. Ювиб бўлингач, майитни суяб ўтқизиб, қорнини оҳиста силайди. Бирор нарса чиқса, ар-тиб ташлайди. Таҳорат ва гусл қайтарилмайди. Майитнинг ав-ратлари қўлқоп билан ювилади. Майит ювилганидан сўнг арти-либ кафанланади. Майит юви-ладиган жой бошқалардан тўси-лади. Фассол майитнинг аврати-га қараши мумкин эмас. Ма-йитнинг соч-соқоли таралмай-ди, тирноқ ва туклари олинмай-ди. Фассол таҳоратли бўлиши мустаҳабдир.

Кафанлаш

Майитни кафанлаш фарзи кифоядир. Эр кишиларнинг ка-фани учта: изор, қамис ва ли-фофа. Изор бошдан оёққача, лифофа ундан бирор қарич узун энли матодир. Қамис бўйига тенг икки букланиб, ўртаси бўйин кириши учун эркаклар-га энига, аёлларга узунига йир-тилган мато.

Аёлларнинг кафани бешта: изор, қамис, лифофа, ҳимор ва

хирқадир. Ҳимор аёл бошига кийгизилади. Ҳимор эни бир қарич, узунлиги бир метрга яқин мато. Хирқа аёл кўкраги-дан тиззасигача бўлган энли мато.

Кафанлаш тартиби: эркак-ларга аввал қамис кийгизила-ди, сўнг изорга қўйилади. Изор-нинг аввал чап томони букила-ди, сўнг ўнг томони ёпилади. Изордан сўнг лифофа ҳам шу тартибда ўралади. Кафан ёйилиб кетмаслиги учун икки боши ва ўртасидан боғич билан боғлаб қўйилади.

Аёлларга ҳам аввал қамис кийгизилади ва сочлари икки ўрим қилиб унинг устидан кўкрагига қўйилади. Сўнг ҳимор паранжига ўхшатиб ёйиб боши-га ёпилади. Кейин ўнг изор ва лифофага мазкур тартибда қўйилади. Лифофа устидан хир-қа ўралади. Кафаннинг оқ ма-тодан бўлиши мустаҳабдир.

Жаноза намози

Жаноза намози фарзи ки-фоядир. Беш вақт намоз мақ-буллиги учун қўйилган шарт-лар жаноза намозининг мақ-буллиги учун ҳам қўйилган. Бунга қўшимча, майит мусул-мон ва ювилган бўлиши ва жаноза намозини ўқувчи имомнинг олдида бўлиши ҳам шартдир. Майит ювилмай жа-ноза намози ўқиб кўмилган бўлса, қабри тепасида қайта жаноза ўқилади.

Жаноза намози тўрт такбир-дан иборат. У бундай адо этила-ди: жаноза намозини холис Аллоҳ таоло учун, имомга иқти-до этиб ўқишни ният қилиб, так-бир айтиб («Аллоҳу Акбар») бош

бармоқларни қулоқ юмшоғига теккунча кўтариб, сўнг қўллар намоздаги тартибда боғланиб, намозда ўқиладиган сано ўқилади ва яна такбир айтилади. Кейин намозда ташаҳхуддан кейин ўқиладиган саловот ўқилиб, учинчи такбир айтилади ва майит ҳамда мусулмонлар ҳаққига дуо ўқиб, тўртинчи такбир айтилади-да, салом берилади. Жаноза намози ният қилинганидагина қўллар кўтариллади. Қолган уч такбирда қўллар кўтарилмайди, бош мутлақо кўтарилмайди.

Тирик туғилиб ўлган чақалоққа ном қўйилади, ювилади ва жаноза ўқилади. Ўлик туғилгани ювилиб, ном қўйилиб, жанозасиз дафн қилинади. Тушиқ тоза матога ўраб кўмилади.

Тобутни кўтариш ва дафн

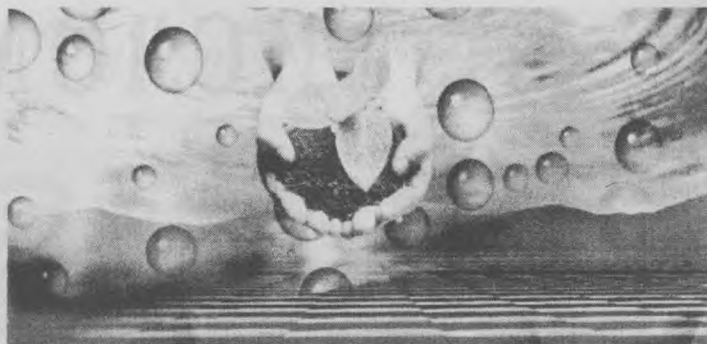
Тобутни тўрт дастагидан тўрт киши елкаларига қўйиб кўтариши суннатдир. Бир пайтнинг ўзидан тўртдан ортиқ киши ёпишиб олишлари суннатга хилофдир. Тез-тез алмашилганида кўтарувчилар тўрт кишидан ошиб кетмаслиги керак.

Тобутни кўтарувчилар, чайқалмайдиган даражада, тез юрадилар. Қолганлар тобут ортидан юришлари фазилатдир. Олдинга ўтиб олиб, қўр тўкиб, саф тортиб юришлар суннатга хилофдир. Қабристонга борганда тобут ерга қўйилгунича ўтирилмайди. Тобут ерга қўйилгач, тик туриш макруҳдир.

Аёлни маҳрами қабрга қўйиши яхшидир. Аёлни қўйишда усти тўсиб турилади. Майитни қабрга қўйувчи «Бисмиллаҳи ва ʼала миллати расулиллаҳи» дейиши керак.

Майит қабрга қўйилгач, кафан очилиб кетмаслиги учун боғланган боғичлар ечиб қўйилади. Қабрда майит юзи қиблага бурилади. Қабр устига бирор нарса ўрнатиш, қуриш ва ёзиш макруҳдир. Азадорларга: «Марҳумни Аллоҳ таоло мағфират қилсин, раҳматига олсин, сизга сабр берсин», деб таъзия билдириш мустаҳабдир.

Муҳаммад СИДДИК

АЛЛОҲДАН ҚЎРҚИНГ

Комил инсонга хос гўзал фазилатлар ҳаммада ҳам бирдай тўқис шаклланавермайди. Бундай фазилатларнинг шаклланишида диний тарбиянинг аҳамияти катта. Аввало, Аллоҳдан қўрқув чин мўмин-мусулмонга хосдир. Агар инсон ҳамиша Аллоҳни зикр қилиб юрмаса, унга шукрона айтиб яшамаса, маънавий камолотга етиша олмайди: виждон, қалб поклиги бўлмайди.

Кейинги пайтларда юртдошларимиз орасида виждонсизлик, фирибгарлик, қаллоблик, ўғрилик каби ярамас иллатлар авж олмақда. Айниқса, савдо-сотикда, бозорларда нопок йўллар билан — тарозидан уриб қолиш, маҳсулот сифатини бузиб, алдаб сотиш каби ҳолатлар тобора кўпаймоқда. Бундай нопок хатти-ҳаракатларни кўриб-кузатиб ўсаётган ёшлар ҳам улардан ўрганишмайдими? Виждонсизлик, фирибгарлик, қаллоблик балосига гирифтор бўлишмайдими?

Яқинда автобус бекатида бир кампир жаҳл билан бозордаги сотувчилардан нолиётган экан: «Мен дўконда 1800 сўмлик суяксиз лаҳм гўшт олиб очиб кўрсам бир нечта куруқ суякни тиқиштириб юборибди. Бунинг устига, гўшдан 150 грамм кам чиқди. Бир хотиндан эса 5 кг картошка олдим. Тарозидан олиб кўтариб кўрсам, анча камлиги аниқ сезилди. Мен сотувчи хотинга, картошкани назорат тарозисига олиб бориб ўлчайман, деб кўтариб кетдим. У хотин орқамдан кузатиб турган экан, назорат тарозига боришим билан орқамдан бир кило картошка олиб келиб, кечиринг, адашибман, деб сумкамга солиб кетди. Бунга нима дейсиз?»

Олиб-сотувчилик йўллари билан пул топаётган кўп опасингилларимиз деҳқонлардан сифатли сут, қаймоқларни арзонга олиб, сутга сув, қаймоққа сут қўшиб, шаҳарликларни алдаб сотаётганига нима дейсиз? Ҳатто баъзилари олий нав унни сувга қайнатиб, атала қилиб қаймоққа қўшиб сотар экан. Наҳотки, улар Аллоҳдан қўрқишмасе! Уларни бундай гуноҳларга қўл уришга нима мажбур қиляпти экан? Ахир бу ишларнинг ҳисоб-китоби ҳам бор-ку!

Фойда изидан қувиб юрган бу «савдогарлар» ор-ному-сига, миллатимиз шаънига доғ туширмаяптими?!

Абдуқодир ШОКИР ўғли

ИСЛОМ ВА ОЛАМ

Талабаларга ушр беришди

Татаристон Республикаси қишлоқ хўжалигида бир яхши исломий анъана қайта тикланди. Ўтган йилнинг кузида жуда кўп хўжаликлар ҳосилнинг ўндан бир улушини ушр тариқасида ажратишди.

Ушр республикадаги Ислом ўқув юртларининг талабалари ва ўқитувчиларига топширилди.

Дуолари ижобат бўлди

Ўтган йил декабр ойининг 12-куни Саудия Арабистони ва Бирлашган Араб амирликлари масжидларида ўқилган истисқо намозидан сўнг ҳар икки мамлакатнинг бир неча туманларида кучли ёмғир ёғди. Русиянинг "Новости" ахборот агентлиги хабарига кўра, амирликнинг Рас ал-Хайма ва Шаржа шаҳарларида ҳам шу куни момақалдироқ гумбурлаб, шаррос ёмғир қуйган.

Саудия Арабистонида эса, бундай ҳол икки марта кузатилди. Ҳар гал масжидларда истисқо намозлари ўқилгач, очиқ осмонда булутлар пайдо бўлиб, кўп-кўп ёмғир ёққан. Ҳатто мамлакат ички ишлар вазирлигининг Фуқаро мудофааси бошқармаси сел ва тошқинлардан эҳтиёт бўлиш, ёмғир ёғаётганида денгизда чўмилмаслик тўғрисида бир қанча вилоятлар аҳолисини огоҳлантиришга мажбур бўлди.

Мамлакат ички ишлар вазирлигининг Фуқаро мудофааси бошқармаси сел ва тошқинлардан эҳтиёт бўлиш, ёмғир ёғаётганида денгизда чўмилмаслик тўғрисида бир қанча вилоятлар аҳолисини огоҳлантиришга мажбур бўлди.

Йилига йигирма минг киши

"Қайр" Амриқода исломий алоқалар Кенгаши директори Наҳад Аҳуд хабар беришича, АҚШда ҳар йили йигирма мингга яқин киши Ислом динини қабул қиляпти. Амриқо газеталаридан бири ёзишига кўра, 2001 йил 11 сентябр воқеаларидан сўнг АҚШнинг қатор шаҳарларида Исломни қабул қилувчилар сони бир неча марта ошган.

Наҳад Аҳуд бу ҳолни Ислом динига жамоатчилик эътиборининг кучайгани билан изоҳлайди. "Маълумки, ўша фожиали воқеалардан сўнг, —

дейди Кенгаш директори, — мамлакатда мусулмонларга муносабат сезиларли даражада ёмонлашди, миллий ва диний асосда содир этилувчи жиноятлар сони ортди. Шу боисдан шаҳарлар маъмуриятлари Ислом динини тушунтиришга бағишланган маданий-маърифий дастурларни амалга ошира бошлашди. Масалан, Нью-Йорк музейи 2002 йилнинг январида мусулмонлар ҳаётидан ҳикоя қилувчи филмлар туркумини намойиш этди. Шунингдек, жойларда ўтказилган очиқ анжуманларда одамлар мусулмон жамоалари вакилларига ўзларини қизиқтирган ҳар қандай саволлар билан муносабат қилдилар. Китоб дўконларида Ислом асослари баён этилган китоблар кўпайди. Бу борада замонавий интернет тизими ҳам жуда кўл келди. Чунки одамлар бу тизим орқали Исломга оид ҳар хил ахборотларни жуда осон ўргана бошладилар. Шунинг учун бугунги кунда исломий ташкилотларга мамлакат фуқароларидан Ислом ҳақида турли саволлар битилган жуда кўп хатлар келаётир".

Бали вилоятида Ислом

Ҳабашистон (Эфиопия) пойтахти Манила шаҳридан салкам тўрт юз чақирим узоқликдаги Бали вилояти аҳолисининг етмиш фоизи Ислом динини қабул қилиб, мусулмон бўлишди. Бу ҳол Ҳабашистон исломий фаолият олий Кенгаши олиб бораётган тарғибот-ташвиқот ишларининг самарасидир.

Мазкур ташкилот фаолларидан бирининг айтишича, Балида исломий маърифат тарғиботи йўлга қўйилганига олти йил бўлди. Нисбатан қисқа даврда минтақа аҳолисининг аксар қисми исломиятни қабул этгани қувончлидир. Ҳолбуки, шу пайтгача уларнинг дин ҳақидаги тушунчалари жуда ҳам саёз эди.

Бугунги кунда Бали вилоятида олтимиш бешта жомеъ масжиди ишлаб турибди.

Суриянинг муносабати

Сурия президенти Башар Асад Англияга сафари якунида мамлакатнинг Ироққа қарши урушга нисбатан туган йўли-муносабати ўзгармас эканини таъкидлади: "Сурия бундай ҳаракатларга асло ёрдам кўрсатмайди. Ҳар қандай вазиятда ҳам Сурия ҳукумати муаммонинг Бағдод ва Вашингтон ўртасида уруш йўли билан ҳал этилишига қаршидир".

Шунингдек, президент Башар Асад, баъзи давлатларнинг "Сурия Ироқ раҳбариятига муҳолиф

кучлар билан яқин алоқага кириш-япти” деган баёнотларини рад этди.

«Нью-Йорк Таймс»нинг ёзганлари

“Нью-Йорк Таймс” хабарига кўра, Пентагон АҚШ ва Ислом олами муносабатлари масаласида ўртача йўл тутган давлатларда жамоатчилик фикрига, раҳбар доираларга таъсир кўрсатиш учун яширин-тарғибот ишлари режасини ишлаб чиқаётир. Дастурда мазкур давлатлардаги масжид ва диний мактабларнинг таъсирини сусайтириш кўзда тутилган.

“Нью-Йорк Таймс” хабар беришича, мудофаа вазирлиги вакиллари-дан бири АҚШ ҳукумати томонидан маблағ билан таъминланадиган махсус мактаблар очиш режалаштирилганини айтган. Бу мактаблар одамларга “Муътадил Ислом ғоялари”дан таълим берар экан. Шунингдек, газета хабарига кўра, Вашингтон маъмуриятининг кўпчилик вакиллари Амриқодан бошқа давлатларда “террорчилик” ва “антиамриқочилик”ка қарши ишлар, ҳатто оммавий намойишлар ўтказиш, маҳаллий ёзувчиларни моддий рағбатлантириш тарафдоридир. Бундай вазифаларни ҳарбий тизим зиммасига юклашни кўзда тутадиган бир қатор таклифлар ҳам бор, деб қайд этади газета.

Минг ёшли масжид

Пекин шаҳри маъмурияти Хитой пойтахтидаги энг қадимий масжидни таъмирлаш тўғрисида буйруқ чиқарди. Мазкур масжид шаҳарнинг ўн мингга яқин мусулмон истиқомат қиладиган туманларидан бирида жойлашган.

Масжид милодий 996 йили қурилган бўлиб, олти минг квадрат метр майдонни эгаллайди, деб хабар берди «Moheet.com». Илгари ҳам масжид биноси жузъий таъмирланган эди. Энди эса, жиддий таъмирга муҳтож бўлиб турибди. Масжидга ҳар куни юз эллик-икки юзга яқин, жума намозига эса, етти-саккиз юз мусулмон ибодатга келишади.

Интернет хабарлари асосида тайёрланди.

“Шундай кишиларни кўрдим, улар ўзларининг бир лаҳза умрларини бир дирҳамга қизганишади”.

Ҳасан БАСРИЙ

Кичкина ўғлимнинг кеча кечқурундан бери мазаси йўқ. Ишдан келсам, ҳамон аҳволи ўзгармаган, бирор натижа сезилмайди. Уни шифохонага олиб боришга қарор қилдим. У ерда навбат кутаётганлар кўп, бир соатдан мўлроқ вақт қолиб кетишим аниқ эди. Ҳамма қатори навбат олдим.

Ҳар хил қиёфалар... Уларнинг ичида ёшлар ҳам, қарилар ҳам бор. Ўтирганларга кўз югуртира бошладим. Баъзилар аллақандай китобларни қизиқиш билан ўқир, яна баъзилари кўзини юмганча нималарнидир ўйлар, яна бировлари атрофдагиларнинг ҳаракатини бирма-бир кўздан кечириб, ўзларича баҳо бериб ўтирар эди. Кутишдан зерикиб, бетоқат бўлаётган кимсалар ҳам бор эди.

Абдумалик ҚОСИМ

БЕКОР КЕТГАН ВАҚТ

“Фалончининг навбати...”

Ҳамширанинг овози узун сукунатни бузиб юборди. Чақирилган кишининг чеҳрасида табассум жилваланди. У тез қадамлар билан юриб кетди. Сўнг яна ҳаммани жимлик ўраб олди. Балоғат ёшидаги бир йигит диққатимни тортди. Уни атрофдаги ҳеч нарса қизиқтирмас эди. Қўлида кичкина Қуръон китоби бор эди. У бошини кўтармай, пичирлаб ўқиб ўтирарди. У ҳақда кўп ўйлаб ўтирмадим, лекин бир соатдан ошиқ навбат қутганимдан сўнг, унинг ҳаёт услуби ва вақтидан унумли фойдаланиши мени қизиқтира бошлади.

Умримдан роппа-роса бир соат ўтди. Лекин мен ҳеч қандай иш ёки машғулоти сиз ўтирган ҳолда, бу вақтда зерикарли кутишдан бошқа ҳеч нарсага эришолмадим. Муаззин шом намозига азон айтди...

Шифохона масжидига намоз ўқиш учун бордик. Мен ўша йигит билан ёнма-ён бўлишга ҳаракат қилдим. Намозни адо қилганимиздан сўнг у билан бирга кетдим ва очикдан-очиқ унинг вақтдан унумли фойдаланишини ёқтириб қолганимни айтдим. У эса, биз мутлақо фойдаланмайдиган жуда кўп вақтлар ҳақида гапирди. Бу вақтлар биз сезмаган ҳолимизда умрларимиздан тугаб бораётган кеча ва кундузлардир. У фақат бир йилдан бери, бир дўсти вақтни қадрлашга қизиқтирганидан бошлаб, бу Қуръонни ёнида олиб юрадиган бўлганини айтди. У менга шундай бекор вақтларда масжид ёки уйда ўқийдиганидан икки баробар ортиқ Қуръон ўқиши, бу ҳолат ҳатто, Аллоҳ хоҳласа, ажр ва савобдан ташқари зерикиб ва сиқилишни ҳам кетказиши ҳақида сўзлади. Ҳамсуҳбатим бир ярим соатдан буён бу ерда ўтирганини айтиб, мендан сўради:

— Қуръон ўқиш учун қачон бир ярим соат вақт топа оласиз?

Мен ўйланиб қолдим. Аниқроғи, берадиган жавобим ҳам йўқ эди. Мен шундагина бекор кетган вақтларимдан ҳисоб беришимни тушундим. «Қанча вақтлар бекорга кетяпти. Сен ҳисобини билмаган ҳолда ҳаётингдан қанча лаҳзалар ўтиб кетмоқда. Балки қанча ойлар сен Қуръон ўқимаган ҳолда ўтган ва ўтяпти. Атрофга бир назар ташла, эй гумроҳ одам! Нимани кутяпсан?..»

Ҳамширанинг овози ўйларимни бўлиб юборди. Дўхтирнинг олдида кирдим.

Шифохонадан чиққач, тезда китоб магазинига бориб, кичкина Қуръон китоби сотиб олдим. Шу кундан бошлаб вақтимдан унумли фойдаланишга қарор қилдим.

Ҳадичани Аллоҳ таоло имон билан тақдирлади. У илк бор намоз ўқий бошлаганида вужудида тасвирлаб бўлмас бир жунбушни ҳис қилди. Бошлари саждага текканида, кўтаролмай йиғлаб юборди. Ўқсиб-ўқсиб йиғлади. Дунёда бундай буюк неъмат, халоват борлигидан энтикди...

Бу манзара даниялик бир қизнинг мусулмон бўлиб, илк бор намоз ўқиган ҳолатидан бир кўриниш, холос. Орамизда мана шундай неъмат билан тақдирланиб, намозга кирганлар қанча. Уларнинг ҳам илк намозлари ҳақида ажиб таассуротлари, такрорланмас руҳий кечинмалари бор. Ана шундай хотиралар билан сизни «Илк намоз» деган янги рукнида таништириб бориш ниятидамиз.

Қани, ҳар ким хотира сандиғини бир титкилаб кўрсин-чи. Фафлатдан уйғонган илк палларини эсласин: қачон ва қандай намоз ўқий бошлади, нима туртки бўлган эди, ҳаётида, руҳониятида бирон ўзгариш бўлди-ми? Балки ҳеч нарса сезмагандир, бу ҳам бир ибрат. Хуллас, «Илк намоз» рукни сизларни имонлашишга чорлайди.

ХИРА ЧИРОҚ ЁРУҒИДА

Мен диний китобларни асл нусхада ўқиб, маъноларини ўзим тушуниб ололмайман. Аммо Аллоҳ таоло менга улур неъмат — намоз ўқиш бахтини насиб қилди. Менга илк бор намозни раҳматлик отам ўргатганлар.

Отам Қамбариддин Низомиддин ўғли, Аллоҳ раҳмат қилсин, хотирлашларича, аждодларимиз орасида эътиқодли илм соҳиблари кўп бўлган, улардан беш нафари ҳаж ибодатини ўташ учун бориб, ўша ерда бандаликни бажо келтиришган экан. Мен отам тимсолида уларнинг сиймоларини кўргандек бўлар эдим.

Отам собиқ совет империяси даврида туман ижрокўмининг раиси, обрў-эътиборли киши бўлганлар. Шундай бўлса-да, на ўзлари учун, на фарзандлари учун на би-

рор машина олган, на бирор қошона иморат курдирганлар.

Отам бағрикенг, раҳмдил инсон эдилар. Уруш йиллари ўзимиз ўн икки жон бўлиб, қорнимиз ёвғон аталага тўймай яшаб турганимизда ҳам, кўчада қаровсиз қолган болаларни етаклаб келиб, ризқимизга шерик қилардилар. Бундай саховатларидан бола қалбим гоҳида аччиқланар эди. Улғайиб, у ишларнинг сабабларини тушуниб етдим: отам Аллоҳнинг каломини тушунганлари ва унга амал қилганлари учун ҳам шундай иш тутар эканлар.

Машъум йилларда халқимизнинг маърифатли, зиёли, диндор кишиларига кўп озорлар етказилди. Отам давлат хизматидан уйга қайтгач, дарвозани занжирлаб олиб, ичкари уйда намозларини ўқир эдилар. Кечалари хира чироқ

ёруғида узоқ вақт Қуръон тиловат қилиб тонг оттирардилар.

Болалик хотираларим ҳамон ёдимда. Узоқ тунлари отамнинг овозларидан чўчиб уйғониб кетар эдим. Бошимни ёстикдан кўтариб, отам ўқиётган китобга қарардим. Унинг маъноларига тушунмай, ҳалак бўлардим. Лекин отамнинг тиловати мени мафтун қилар, эшитганларимдан ором олиб, қандай уйқуга кетганимни билмай қолар эдим. Бир оқшом отам ўқиётган китобларга қизиқшим янада ортиб, ўрнимдан турдим. Сандалга яқин бордим. Китоб ўқишдан тўхтадилар. Мени ёнларига ўтқизиб, Ислом дини ва ундаги амаллардан дарс бердилар.

Бу менинг илк таҳсилим эди. Намоз ўқишни ҳам шундай тунларда ўрганганман. Аввалига отамнинг намоз

ўқишларига ҳавас қилиб ўқиб юрдим. Ёшим улғайган сайин намознинг қалбимдаги ҳузур-халовати ҳам кучайди. Мен ундан илоҳий бир далда, мадад топар эдим. У мени эзгуликка бошлар, гуноҳлардан қайтарар эди. У менинг суянчим, дардкашим бўлиб қолган эди. Шунинг учун бўлса керак, мактабда ўқиб юрган кезларимда ҳам, вақти кириб қолса, мактаб ёнидаги боққа кириб, яширин намоз ўқиб чиқар эдим. Бекитиқча намоз ўқиб юришимни синфдошларимдан бири ўқитувчимизга сотиб қўйди. Бу гап мактаб директорининг қулоғига етиб борибди. Мени хонасига чақириб олиб, «гуноҳим» учун яхшигина жазолашди. Ҳатто шу билан кифояланмай, уйимизга одам юбориб, отамдан намоз ўқимаслигим учун ваъда олишди.

Мен энди аввалги ҳавасчан бола эмасдим...

Йиллар ўтди, қаридик. Яқинда туғилиб ўсган қишлоғимга зиёратга бордим. Намоз вақти масжидга чикдим. Иттифоқо, бир пайтлар мени «гуноҳим» учун жазолаган ўқитувчимни кўриб қолдим. Кўзларим қувнаб кетди. Чунки у киши ҳам, кеч бўлса-да, намоз ўқиётган экан-ку! Қувгин йилларида боққа кириб бекитиқча ўқиган намозларим кўз олдимда гавдаланди.

Ҳозирги эмин-эркин замонда имконияти бўлатуриб намоз ўқишдан бўйин товлаган кимсаларни кўрсам, ачиниб кетаман. Улар бу неъматнинг халоватини билсалар эди, умрларини беҳуда ўйин-кулгуга совурмаган бўлишармиди...

Садриддин
ҚАМБАРИДДИН ўғли,
нафақахўр,
Булоқбоши

Солиҳ Абу Ирод аш-ШАҲРИЙ

ЯХШИ ВА ЁМОН СУҲБАТДОШ

Абу Мусо ал-Ашъарийдан, розийаллоҳу анҳу, ривоят қилинади: «Пайғамбаримиз, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, яхши ва ёмон суҳбатдош ўртасидаги фарқ хусусида шундай деганлар: «Яхши суҳбатдош ўзи билан хушбўйликлар олиб юрадиган инсонга ўхшайди, сен у билан бирга юрсанг, у сенга хушбўйликлар софга қилади ёки бўлмаса сен ўзинг учун у хушбўйликлардан сотиб оласан, ҳеч бўлмаганда, унинг хушбўй ҳидидан баҳраманд бўласан. Ёмон суҳбатдош худди темирчининг босқонига ўхшайди, унинг ёнида бўлсанг, кийимингни куйдирасан ёки унинг сассиқ ҳидини ҳидлаб юрасан...

Бу ҳадисда башарият устози Пайғамбаримиз Муҳаммад, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, бизга таълим бериб: «Эй инсон, албатта, ким биландир дўст бўласан, суҳбат қурасан. Икки дунё бахтига эришишни хоҳласанг, яхши ва солиҳ инсонлар билан суҳбатдош бўлгин», деб яхши суҳбатдошдан олинанидан фойданию ёмон суҳбатдошнинг зарарини чиройли баён қилиб берганлар. Араб шоирларидан бири:

**«Шам аҳволин кўр,
нега эрийдир, эй воиз,
Олов шиддатими бунга
ё пилик боис?»**

деб берган саволга бошқа бир араб шоири шундай жавоб қайтаради:

**«Ножинслар билан
суҳбатдош бўлма, магар,
Шам пилик ила
сўзлашиб кўрди зарар».**

Яхши суҳбатдош ҳамдами-ни, аввало, яхшиликка ундаб,

ёмонликдан қайтаради.

Иккинчидан, агар у дўст тутинган суҳбатдош олим бўлса, унинг илмидан баҳраманд бўлади, мабодо обид бўлса, ибодатда эргашади, агар хунарманд бўлса, хунарини ўрганади. У солиҳ дўстингиз яхши кунингизда ҳам, ёмон кунингизда ҳам ёнингизда ҳам ёнингизда туради, хурсандчилигу гамингизга шерик бўлади.

Учинчидан, агар яхши суҳбатдош билан ўтириб, ҳеч нарса ўрганмаган тақдирингизда ҳам хотиржам бўлинг. Негаки, сиз у билан биргалигингиз сабабли маъсият ишга қўл уришдан, ҳаром-харишга юришдан тийиласиз.

Тўртинчидан, ҳукамолар, инсоннинг табиати «ўғри» бўлади, у, хоҳласа-хоҳламаса, ҳамсуҳбат яхши бўлса, яхши сифатларини, ёмон бўлса, ёмон сифатларини «ўғирлаб» олади, дейишган. Шу боис инсон дўст танлашда хушёр бўлиши, ёмонлардан узоқ юриши лозим. Зеро, Пайғамбаримиз, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, айтадиларки: «Инсон дўстининг динидадир, шунинг учун дўстингизнинг кимлигига эътибор беринглар».

Бу ҳадисни ўқиб, Расулulloҳнинг, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, буюк ҳикмат соҳиби эканларига яна бир бор амин бўламиз ва қўлимизни очиб: «Эй Аллоҳим, бизнинг ҳам хулқимизни шундай соҳиби ҳикмат бўлган зотнинг фазилатлари билан зийнатлагин», дея дуо қиламиз.

«Робита» журналидан
Ориф ЮСУФ
таржимаси

Аҳолиси: 46,9 млн. киши.
Пойтахти: Сеул шаҳри.
Йирик шаҳарлари: Пусан, Тегу, Тэчжон ва Инчхон.
Пул бирлиги: Вона.

рилган иқтисодий ислохотлар туфайли тараққиётда кескин юксалишларга эришди ва “Осиё йўлбарслари” деб ном олган янги индустриал давлатлар сирасидан жой олди.

Яриморолда яшовчи 65 милёндан ортиқ аҳоли қарис тилида сўзлашади. Қурия кўп динли мамлакат. Фуқароларнинг виждон эркинлиги қонун билан кафолатланган. 1991 йилдаги статистик маълумотларга кўра, Қурияда йигирма мингдан ортиқ мусулмон истиқомат қилар эди. Охириги маълумотлар эса мусулмонлар сони 40 мингга яқинлашиб қолганини кўрсатяпти.

XX аср бошларида япон мустамлакачилари таъйиқи билан қарис мусулмонлари Манчжурияга кўчиб ўта бошлашди. Иккинчи жаҳон урушидан кейин бир қанча мусулмонлар Қурияга қайтиб келишди. Бироқ 1953 йилда бошланган биродарқушлик уруши оқибатида қарис мусулмонларига жамоат бўлиб ибодат қилишга рухсат берилмайдиган бўлди.

Шундай бўлса-да, ўтган асрнинг 50-йилларидан бошлаб, Қурияда Исломнинг мавқеи юксала бошлади. Бу даврда Жанубий Қурияга келган БМТ таркибидаги турк аскарлари маҳаллий аҳолига ёрдам бериб,

ЖАНУБИЙ ҚУРИЯ РЕСПУБЛИКАСИ

Жанубий Қурия Республикаси жануби-шарқий Осиё минтақасидаги Қурия яриморолда жойлашган. Тарихий манбаларда ёзиллишича, афсонавий Тангун милоддан аввалги 2333 йилда илк Қурия давлатига асос солган экан. Бу давлатга ҳозирга қадар Когуре, Пэкче, Силла, Пархе, Корё, Чосон каби сулолалар ҳукмронлик қилишган. Мамлакат худудининг олтимиш фоизини тоғлар ташкил этади.

Жанубий Қурия ўтган асрнинг олтиминчи йилларигача қолоқ эди. Сўнгги йилларда омилкорлик билан амалга оши-

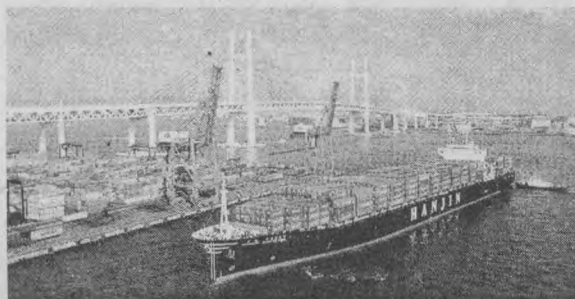
Исломнинг Қурияга кириб келиши узоқ тарихга бориб тақалади. VII—X асрларда араб савдогарлари Ҳинд океани орқали Жануби-Шарқий Осиё минтақалари билан савдо-сотик муносабатларини йўлга қўйдилар. Савдо, асосан Ўрта ер денгизи ҳавзаси давлатлари ва Хитой билан амалга оширилар эди. Силла сулоласи даврида (XI аср) Қурия диёрига араблар кўчиб кела бошладилар.

Араб савдогарларининг деярли барчаси мусулмон эди, шунинг учун Ислом дини Қурияга кириб келишига улар катта ҳисса қўшганлар. Корё сулоласининг ҳукмронлик даврида (XII—XIV асрлар) пойтахт Кэсонда масжид қурилган эди. Бироқ XV асрда сиёсий вазият ёмонлашуви натижасида бундай алоқалар узилиб қолади.

мактаб ва касалхоналар очиш билан бирга Ислом дини ҳақида ҳам тушунчалар бердилар. 1953 йилги маълумотда жума намозларида фақат юзга яқин қарислар қатнашгани қайд этилган.

1955 йилнинг 15 сентябрида “Қурия Ислом Иттифоқи”га асос солинди. Кейинроқ уюшма кенг миқёсда фаолият юритиб, бошқа Ислом давлатлари билан алоқаларни йўлга қўйди.

1956 йилда Қурияда илк жомеъ масжиди қурилди. 1967 йилга келиб, Қурия Ислом Иттифоқи кенгайди ва Қурия мусулмонлари уюшмаси ўлароқ қайта тузилди. 1976 йилда Сеул маркази Итхэвонда Саудия Арабистони мусулмонлари кўмагида янги жомеъ қад кўтарди. Ўша йили мамлакатда фақатгина 3700 нафар мусулмон бор эди. Уч йилдан сўнг, яъни, 1979 йилга келиб, мусулмонлар сони ўн беш мингга етди. Ҳозирда бу масжид мамлакатдаги 35 мингдан ортиқ мусул-

мон ибодат қиладиган Марказий жомеъ ҳисобланади.

Айни пайтда Курияда маҳаллий мусулмонлардан ташқари юз мингга яқин хорижлик мусулмонлар ҳам истиқомат қилмоқдалар. Улар турли давлатлардан, асосан, Индонезия, Бангладеш, Покистон ва Шимолий Африқа давлатларидан кўчиб келишган. Бундан ташқари Туркия, Малайзия, Мароқаш, Судан ва Ўзбекистондан борган мусулмонлар ҳам бор. Сеулдаги марказий масжиддан ташқари Гйунгги вилоятида, Анианг, Жеонжу ва Бусан шаҳарларида-

ги масжидлар ҳам мусулмонлар хизматида.

Узоқ йиллар давомида гарб маданияти ва миссионерлик таъсирида бўлган бу мамлакатда муаммолар ҳам учраб туради. Курия мусулмонлар уюшмаси раисининг муовини Ли Чжу Хва (Абдул Раҳмон Ли) таъкидлашича, курияликларнинг Ислом ҳақидаги тушунчалари жуда тор доирада шаклланган. Курияликларнинг биродарлик ва ота-онага бўлган ҳурмат туйғулари бизнинг азалий қадриятларимиз билан ҳамоҳанг, дейди у.

Курияда ҳалол, яъни тақволи озиқ-овқат маҳсулотларини сотиб олиш бир оз мушкул. Сеул ва Ханнам-дондаги махсус дўконлардангина гўшт ва шу каби маҳсулотларни сотиб олиш мумкин. Мусулмонлар учун бир қанча махсус ресторан ва ов-

қатланиш шаҳобчалари ҳам очилган.

Курия мусулмонлар уюшмасининг сайъ-ҳаракатлари билан 1997 йил август ойида Курия Ислом маркази фаолият бошлади. Марказнинг асосий вазифаси Ислом дини ҳақида маълумотлар бериш, араб ва турк тилларини ўргатиш. Хорижий тилларга ихтисослашган Мийонгжи ва Ханкук университетларида ҳам араб тили ўқитилади.

Мамлакатда фаол иш олиб бораётган уюшмалардан яна бири Курия мусулмон талабалар уюшмасидир. Уюшма куриялик талабалар бошчилигида ташкил топган. Талабалар ҳар шанба йиғилиб, Ислом маданиятига оид семинар ва маърузалар уюштирадilar. Бундан ташқари исломий таомлар фестивали ва спорт мусобақалари ўтказиб туришади. Курия ташкилоти ўтказадиган Дунё мусулмон ёшлар ассамблеясида ҳам фаол қатнашадilar.

2002 йил Жежи оролида бўлиб ўтган навбатдаги йиғилишда Куриядан 42 мусулмон талаба қатнашди. Тадбирга Саудия Арабистони, Хитой ва яна бошқа кўплаб давлатлардан талаба ёшлар ташриф буюрдilar. Бундай тадбирларда талабалар Куръон ва фикҳдан сабоқ оладilar.

Курияликларга Ислом ҳақида кенгроқ маълумот бериш учун бир қанча исломий интернет сайтлари ташкил этилган. Интернетда “Савол-жавоб” саҳифасига мурожаат қилиб, ис-

таган пайтда Исломга оид саволларга жавоб олиш мумкин. Бу сайтларга аъзо бўлаётганларнинг асосий қисми (90 фоизи) аҳолининг мусулмон бўлмаган қатлами вакиллари дир. Бундан ҳам билиш мумкинки, Курияда Ислом динига қизиқиш янада ортапти. Қолаверса, Ислом дини, мусулмончилик ҳақидаги турли хил китоб, журнал ва махсус теледастурлар курияликларга катта ёрдам бермоқда. Ҳозир Куръони каримнинг карис тилидаги нусхаси ҳам нашр этилган. 11 сентябр воқеаларидан кейин Исломни қабул қилувчилар анча кўпайди. Исломий китобларнинг кўп минг нусхада сотилаётгани фикримиз далилидир. Мактаб дарсликларига буддизм ва насронийликдан ташқари, Ислом динига оид маълумотлар ҳам киритилган.

Ли Чжу Хва (Абдул Раҳмон Ли) айтганидек, албатта, олдинда қилинадиган ишлар ҳали кўп, бироқ Аллоҳнинг марҳамати билан вазият йилдан-йилга яхшиланиб бормоқда.

Маҳмуд МАҲКАМ
тайёрлади.

Муҳаммад АҲМАД КАНЪОН

КЕЛИШОЛМАГАН ЭР-ХОТИНЛИКНИНГ ОҚИБАТИ

ЎНИНЧИ БОБ

Дебоча

Оила машаққатларини эр-хотин баб-баробар кўтаргани учун оилавий ютуқ ҳам, муваффақиятсизлик ҳам иккаласига бирдай тегишлидир.

Эр-хотин турмушларида Аллоҳ таолони рози этадиган ишларда бир-бирларига мададкор бўлиб, Аллоҳ таолонинг ҳукмларига мувофиқ ҳаёт кечирсалар, ҳаргумонлама ютуққа эришадилар. Яъни, ҳам Аллоҳ таолонинг розилигини топадилар, ҳам бахтли ва фаровон турмуш кечирадилар.

Эр-хотинликнинг муваффақиятсизлик билан тугаши эса, кўпинча уларнинг ҳою-ҳавасга берилишлари, бузуқ одат ва жоҳилият анъаналарига эргашишлари натижасидир.

Эр-хотин турмушда келишишолмаса, икки ҳолатдан бири келиб чиқади: ё оғир ва ёмон муносабат, уруш ва жанжал билан турмушни давом эттираверишади, ё талоқ билан ажрალიшиб, ҳар бири ўз йўлига кетади.

Ёмон муносабат билан турмушни давом эттиришни баъзилар ажралгандан кўра енгил деб ўйлашади, ҳолбуки, бу тўғри ечим эмас. Унинг акси тўғри ечимдир. Зеро, Аллоҳ, азза ва жалла, инсонга қийноқнинг қайси тури билан бўлса-да ўзини ва ўзгани қийнашни ҳаром этгандир. “Ёмон муносабат” қийноқ эканида гумон йўқ. Аллоҳ субҳонаҳу ва таоло эр-хотинларга хоссатан бу борада очиқ амр этган. Бу амр икки ҳолдан бирига шомил. Учинчиси йўқ.

“Хотинларингиз билан сўз ва амалда яхши муносабат қилинг” (Нисо, 19, мазмуни).

“Бир йўла бутунлай эмас, балки бўлиб — бир талоқдан сўнг яна бир талоқ қилинсин. Унинг ҳар бирдан сўнг эр-хотиннинг қайтиб яхшилик билан яшаши ё қайтмай яхшилик билан хотинининг йўлини очиб қўйиши мумкин” (Бақара, 229, мазмуни).

“Хотинларингизни талоқ қилганингизда иддаси охирига етиб қолса, яхшилик билан яшаш ниятида уларга қайтишингиз ё қайтмай яхшилик билан йўллариини очиб қўйишингиз мумкин. Уларга зарар қилиб қийнаш мақсадида қайтманг. Ким бундай қилса, ўзига зулм қилган бўлади” (Бақара, 231, мазмуни).

Бу оятлардаги аниқ маъно эр-хотин ўртасидаги муносабат бузилса, талоқ билан ажрალიш кераклигига, эрнинг хотинига яхшилик қилиши, ҳақларини бериши, ҳурматлаши лозимлигига ва бундан бошқа йўл йўқлигига далолат қилади.

Келишмовчиликнинг бошидаёқ талоқ қилиш рағбатлантириладиган иш эмас. У бир илождир. Эр-хотин ўртасидаги келишмовчиликни бартараф қилиш ва улар ўртасини яхшилаш борасидаги ҳаракатлар натижасиз тутаганидан кейинги охирги илождир. Нисо сураси 35-оятги мазмуни шундай: “Агар улар ўртасидаги келишмовчиликдан хавфсирасангиз, эр яқинларидан бир ҳакам ва хотин яқинларидан бир ҳакам юборинг. Агар у иккиси ислоҳни истасалар, Аллоҳ таоло уларни эр-хотин учун хайрли бўлган ечимга эришишга муваффақ этади. Аллоҳ таоло бандаларининг зоҳир ва ботинларини билувчи хабардор Зотдир”.

Келишилмаган турмушнинг ниҳояси кўпинча ажрალიш экан, хоссатан эр-хотинни, омматан мусулмонларни қизиқтирган талоқ ва ажрალიш ҳақидаги баъзи шаръий ҳукмларни баён этишимиз фойдалидир*.

Талоқ

Бу ўринда талоқ масалаларини тўла келтиролмаймиз. Зеро, китобимиз унга бағишланмаган. У ҳақдаги муҳим масалаларни келтириш билан кифояланамиз.

Биринчи масала

Талоқ кескин чорадир

Талоқ, баъзи жоҳил эрлар ўйлаганидек, эрмак ҳам, газабни сочиш ҳам эмас. Жоҳил эр қандайдир келишолмай ё асабийлашиб қаҳрли газаби кўзийдида, бу ҳолатига талоқдан бошқа тинчлантирадиган илож тополмай, хотинини талоқ қилади, ё хотинига сўзини ўтказиш, ё истаган нарсага мажбурлаш учун “Шундай қилсанг ё фалон жойга борсанг, талоқсан!” деб талоқ қасамини ичади.

Бундай кишилар динимиз эрга берган талоқ қилиш ҳуқуқини суистеъмол қиладилар. Ҳавои нафсларига эрашиб ё енгилпақлик, нодонлик ва газаб таъсирида шундай қиладилар. Динимизнинг эр-хотин ўртасидаги оғир келишмовчиликка охирги илож қилган талоқ ҳикматида хилоф равишда уни кўрқитиш ва устун бўлиш воситаси этиб олганлар.

Бу ўринда эрларга Аллоҳ таолодан кўрқитиш лозимлигини эслатиб, Аллоҳ таолонинг талоқ

* Шу ўринда қайд этиш лозимки, никоҳ ва талоқ масалалари бўйича ҳар мамлакатнинг ўзига хос қонунилари бор. Бу ерда оилавий муносабатларнинг шаръий ҳукмлари баён қилинган.

борасидаги ҳукмларига риоя этишларини, талоқни тилларида эрмак ё хотинни кўрқитиш воситаси қилмасликларини тавсия этамиз. Фақат бошқа ҳеч бир чора қолмай, ажралиш ва жуфтлик ҳаётини тўхтатиш исталганидагина талоқни тилга олсин, у вақтда талоқ қилиш ва уни маҳрамада қайд эттириш лозим. Бу нарса ҳуқуқни таъминлашда, ҳимоя қилишида ва ўрнатилганда муҳимдир.

Иккинчи масала

Талоқ қилиш ҳуқуқи

Талоқ қилиш эрнинг ихтиёридаги ҳаққидир. Эр талоқ қила олади. Лекин биз олдинги масалада айтиб ўтганимиздек, эр бу борадаги шаръий кўрсатмаларга риоя этиши лозим.

Хотин ҳам бу ҳуқуққа эрининг изни билра эга бўла олади. Хотинга ўзини истаган вақтда ё маълум муддатда бир боин талоқ қилиш ҳуқуқини эри бериши мумкин. Хотин бу ҳуқуққа эга бўлиш шартларига мувофиқ ўзини талоқ қила олади. Бу ҳақдаги тафсилотлар фикҳ китобларида мавжуд.

Ўзини талоқ қилишда ихтиёр ололмаган, эри талоқ қилиш ҳуқуқини ўзида сақлаган ва ажралишга шаръий асослар бўлагуриб эри қўймаган хотин қозига мурожаат этиб, эридан ажратиб қўйишини талаб қилишга ҳаққидир. Унга бу ҳақни берадиган сабаблар фикҳ китобларида баён этилган. Эр-хотин ўртасидаги адоват, эрнинг хотинини нафақа билан таъминлайёлмай қолиши, унинг жинсий ожизлиги ва бошқа маълум дардлар ана шундай сабаблардандир.

Кенг даргоҳли Ислоҳ шариятидаги энгиллик қўлланилса, бирор қийинчилик, зулм, адолатсизлик ва адоват бўлмайди. Аллоҳ таоло ҳар қийинчиликка осонлик ва ҳар муаммага ечим ато этган. Мусулмонга, у эркак бўладими ё аёл бўладими, дунёда чексиз яхшиликка ва охиратда улкан ажрга етиши учун Аллоҳдан кўрқидан бошқа чора йўқдир.

Учинчи масала

Талоқ турлари

Икки хил талоқ бор. Бири “ражъий талоқ”, иккинчиси “боин талоқ”. Боин талоқ “кичик боин” ва “катта боин талоқ”ларга бўлинади.

1. Ражъий талоқ. Ражъий талоқда қўйилган хотин иддаси ўтмаган бўлса, никоҳ ҳукмлари бекор бўлмайди. Эр-хотинлик давом этаверади. Эр идда ичида, хотини рози бўлмаса ҳам, никоҳни янгиланмай у билан эр-хотинликни давом эттиришга қайтиши мумкин. Аммо идда ўтиб қолса, хотин эридан ажралган бўлади. Бу ҳолда фақат хотин рози бўлса, никоҳни янгилан, сўнг эр-хотинликни давом эттириши мумкин бўлади.

“Сен талоқсан”, “Сени талоқ қилдим” каби талоққа очиқ далолат қилувчи иборалар билан ражъий талоқ тушади.

Талоққа очиқ далолат қилувчи иборалар айтилганида талоқнинг тушиши ниятга боғлиқ бўлмайди. Эр бу ибораларни айтганида талоқни ният қилса ҳам, ният қилмаса ҳам талоқ тушади. Эрнинг: “Талоқни ният қилмаган эдим”, дейиши эътиборга олинмайди.

Бу ўринда шуни унутмаслик керак: бир ё икки ражъий талоқ бўлсагина, эр-хотинликни қайта тиклаш мумкин. Аммо уч талоқда қўйилган хотин бошқага тегиб, ундан шаръан ажралганидан сўнггина аввалги эри билан қайта никоҳланиши мумкин, холос. Зеро, уч талоқ катта боин талоқдир.

2. Кичик боин талоқ. Эр жанжаллашиб турган хотинига “бор кет”, “кўзимга кўринма”, “уйингга кет” каби талоқдан киноя бўлган сўзларни айтиб, талоқ қилишни ният қилса, боин талоқ тушади. Шунингдек, эр қўшилмаган хотинига талоққа очиқ далолат қиладиган сўзларни айтса ҳам, боин талоқ бўлади. Шу каби бир ё икки боин талоқ кичик боин талоқ ҳисобланади.

Кичик боин талоқ никоҳ ҳукмларини бекор қилади. Фа-

қат иддага оид ҳукм қолади. Ўрталарига кичик боин талоқ тушган эр-хотин никоҳни янгилан, сўнг эр-хотинликни давом эттиришлари керак.

3. Катта боин талоқ. Уч талоқ ё учинчи талоқ катта боин талоқдир. Катта боин талоқ “талоқул бат” (қайтиб бўлмас талоқ) деб ҳам айтилади. Бу хусусдаги масалалар фикҳ китобларида батафсил ёритилган.

Катта боин талоқ қилинган хотин эрига ҳаром бўлади. У бошқа эр билан шаръий никоҳдан ўтиб, турмуш қуриб, келишолмай ажралса ё иккинчи эри ўлса, иддаси туганидан сўнг биринчи эрига янгидан никоҳланиб тегиши мумкин.

Баъзи эрлар ўзлари ва оилаларига бахтсизлик ва кулфатдан бошқа нарса келтирмайдиган қийинчилик ва мушкулот йўлини тутиб, шарият ҳукмларига хилофан талоқни кўп ишлатишади ёки гоҳ ўзаро муносабат қилишлари қатъий ҳаром бўлса-да, ношаръий муносабат қилаверишади. Бу ишларидан огоҳ бўлишсин.

Талоқни эрмак қилувчиларга қонун йўли билан ҳатто энг паст жазо ва таъзир белгиланганида эди, унақа энгилликлар сони тезда камайиб, қисқа муддатда бу ярамас одат йўқоларди.

Оилани сақлаш, эр-хотин ҳақларини ҳимоялаш шахс ишлари борасида марҳаматли қонунлар чиқариш билан ё баъзи уламоларнинг заиф фикрларини қўллаш билан у жоҳилларнинг нодонлигига қарши курашиб бўлмайди. Балки бузилган нафсларни ўнглаш, дин аҳкомларини ўргатиш, шарият аҳкомларини эрмак қилувчиларни тўхтатиш билан ислоҳ бўлади.

Зеро, жаҳолат илм билангина тўхтайдиган. Жоҳил эрларга таълим бериш, хато хатти-ҳаракат ва оилага зарар етказадиган аҳмоқликлардан тўхтатиш ва жазолан билан бу ҳодисаларга чек қўйиш лозим.

(Давоми келгуси сонда)

САБРНИ ҚАЕРДАН ОЛСА БЎЛАДИ?

Шукрона

Аллоҳга шукр, оилам даврасида тинч, хотиржам қарилик гаштини суриб яшайман. Ҳар куни тоат-ибодатдан сўнг биринчи қиладиган ишим, Яратган Эгамга шукроналар айтганча, жажжи невараларимга тарбия бериш.

Ҳозир икки келинимнинг қўлида ёшига етмаган гўдаклари бор. Ҳар куни эргалаб саломга олиб чиқишади. Бир-биридан ширин, суюкли. Бағримга босиб, юзларидан ўпаман. Ахир, бундай қилиш Пайғамбаримизнинг, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, суннатлари-ку!..

Комилжон ТЕШАБОЙ ўғли,
Риштон

Ишонч

Аскарлик хизматимни Афғонистонда ўтадим. Ўша кезлар уруш кетарди. Биз аскарлар қуршовда қолдик. «Душман» деб билганимиз афғонлар бизни бирин-кетин қириб тугатар эди. Мен ҳам яшашдан умидимни уздим. Аммо шу пайт Худодан нажот кутдим: «Эй Худо, се-

нинг ҳақиқатда борлигинг ҳақ бўлса, онам топинганидек буюк Зот бўлсанг, мени шу ердан омон чиқар. Мени Ўзинг паноҳингда сақла!»

Қуршовдан қандай ёриб чиққанимни билмайман, аммо бир нарса аниқ: мен омон қолган эдим. Ишона-сизларми, мен Худо бор деб билардим, аммо унинг борлигини ҳис қилолмас эдим. Унинг борлигига, ҳар нарсада, ҳар ишда буюк Зотлигига ишондим. Унинг бирлигига имон келтирдим.

Аъзам,
Андижон

Юзга нур бағишлаган хислат

Туманимизда эл эътиборига тушган Исмоил қори бир куни масжиддан келаётиб, йўлда ичкиликка муккасидан кетган Эркабой акани кўриб қоладилар. Ароқхўр бўлса ҳам, қори домла у билан куюқ сўрашадилар. Ишларини, бола-чақасининг аҳволини сўрайдилар.

Бу нарса Эркабой акага яхши таъсир этган шекилли, эртасигаёқ бомдод ўқиш учун

масжидга чиқди. Назаримда, унинг сўник юзларига ажиб нур таралгандай эди.

Абдулҳафиз МАВЛОНОВ,
Турақўрғон

Ўзим ва дўстларим учун

Пайғамбаримиз, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, марҳамат қиладилар: «Ўзининг айбини ўйлаб, одамларнинг айбини кўришдан тўхтаган кишига саодат бўлсин!» Дарқақиқат, биз катталар тарбияни ўзимиздан бошлашимиз керак. Ўзи тарбиясиз инсон қандай қилиб фарзандларига тарбия беради?

Одамлар ўртасида самимият, ишончу вафо бўлса, оилалар, қўни-қўшнилар тинч яшайдилар. Бу гўзал фазилатларни ўзимда ва дўстларимда кўришни шунчалар истайманки...

Ҳар нарсани билувчи ва билдирувчи Зотга юзланаман: «Илоҳи, дўстларимни, жамоатимни бу сифатлардан бегона қилма...»

Турсунали ХОЛИҚОВ,
Андижон

Кеч бошладим...

Баъзи одамлар нафақага чиққанимдан кейин намоз ўқийман, дейишади. Наҳот улар ўлим нафақа ёшини кутиб турмаслигини билишмаса?..

Мен ўн ёшимда Куръондан сабоқ ола бошладим. Ҳанузгача кеч бошлаганимдан афсусланаман. Ҳозир 21 ёшдаман. Аввалроқ ўқий бошлаганимда янаям бошқача бўлармиди, дейман.

Саодат,
Марғилон

Нима учун?..

Менинг ёшим йигирма саккизда. Ҳозир ишсизман, шундай тушқун ҳолатдаманки, қизиқиш ва иштиёқим сўнган, ҳамма нарсага бефарқман. Намозларни ҳам аввалгидай муҳаббат билан ўқиёlmаяпман. Шошилиб, ҳар хил хаёл билан адо этаман. Баъзан шундай саволлар мени қийнайди:

“Нима учун Аллоҳнинг берганига рози бўлолмаяпман? Нима учун озгина қи-йинчиликка сабр қила олмаяпман? Айтнинг, сабрни қаердан олсам бўлади? Сабрли кишилар уни қаердан олишади?”

Қамариддин,
Андижон

Ўзимни танитгандай бўлди

Мен таниган бир аёл синглиси билан бир кунда вафот этибди. У жудаям ёш эди. Лекин...

Лекин у кўпчиликнинг қалбидан чуқур ўрин олишга улгурган экан. Одамлар уни узоқ вақт самимий хотирлаб юришди. Хаёлимда: “Оламдан ўтганимдан сўнг бирор кишининг мени ҳам шундай самимий хотирлашига арзир эканманми?” деган изтиробли ўйлар кечди.

Назаримда, бу воқеа менга ўзимни танитгандай бўлди.

Муштарий,
Тошкент

Абдул ҲАМИД ХЎЖАЗОДА**Мард бўлавер...**

Бу ҳаётнинг роҳати бор, заҳмати бор,
Одамзотнинг бир-бирига иззати бор.
Дарду алам, хурсандчилик кунларида
Меҳр деган бир риштанинг хизмати бор.

Ким билмайди саховатнинг чўнглигини,
Чин дунёда шоҳу гадо тенглигини.
Тангрим агар баҳо берса, давлатингмас,
Аввал ҳисоб қилар феълнинг кенглигини.

Яхши бўлу кўли очик фард бўлавер,
Яхшиларнинг оёғида гард бўлавер.
Сен бу фоний дунёни деб ранжима ҳеч
Чин дунёга арзигулик мард бўлавер...

Ўғим

Ёшлигингдан улуғларнинг изин тутиб юр,
Қариганда болангдан меҳру шафқат кутиб юр.
Бу ҳаётни саховату меҳр йўли дейдилар,
Ҳар кунни бир яхшилик кўчасидан ўтиб юр.

Намоз ила

Намоз ўқиб енгил руҳим,
Учдим гўё фазоларда.
Гафлат босмас дилни бир зум,
Жисмим қолмас жазоларда.

Намоз ила Тангрим берган
Неъматларга шуқр дейман.
Ҳалолликдан ризқин терган
Инсон элга манзур, дейман...

Намоз ила юзларда нур,
Дилда ҳузур бўлар пайдо.
Намоз ўқиб юрагим ҳур,
Бахту сурур бўлар пайдо.

Ҳар мусулмон намоз билан
Аллоҳимга яқин бўлар.
Эзгу ният парвозидан
Икки дунё ёрқин бўлар.

Ният

Эрта саҳар дуоларга кўл очаман,
Юрагимда орзуларга йўл очаман.
Имон берган Аллоҳим, инсоф бергин,
Эзгулик уруғин дилга сочаман.

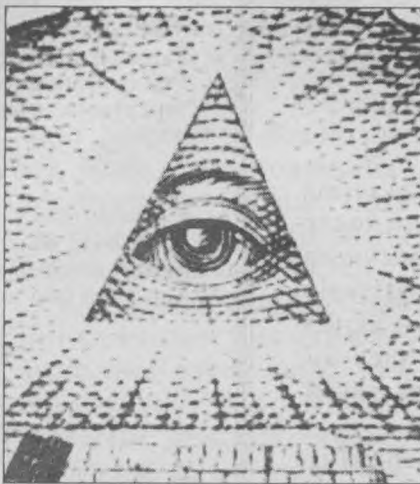
Умримдан розиман, бўлмадим ҳеч кам,
Фарзандлар улғайди, унди набирам.
Ўзинг асра, Аллоҳ, жудоликлардан,
Фарзандлар бошига ёғилмасин ғам...

БУЮК ФИТНА – МАСИХ ДАЖЖОЛ

Даҳшатли ва тушунарсиз воқеаларга бой ҳозирги кунда Дажжол мавзуга оид бир қатор масалаларни кўриб чиқишга қарор қилдик.

Бу қароримиздан мақсад ер юзида мавжуд барча салбий ҳодисаларни Масиҳ Дажжолга юклаб, ўзимизни оқлаш эмас. Албатта, барча салбий ҳодисалар орқасида унинг қўли бор. Бироқ ҳақиқий айбдор ва жавобгар, шубҳасиз, ўзимиздир. Дунёнинг равишини ҳеч кимса тўхтата олмайди. Масиҳ Исо ни, алайҳиссалом, Имом Маҳ-

дийни кутишдан бошқа иложимиз йўқ, деб ўйлаганлар ҳам хато қиладилар. Ишимиз фақат кутиш бўлмаслиги, мақсадимиз, ғоямиз бўлиши ва бунинг учун ҳаракат қилишимиз керак. Шуларни эътиборга олиб, имон душмани — Масиҳ Дажжолни сизларга танитмоқчи бўлдик.

Дажжол ким? Сифатлари қандай? Қачон чиқади? Айни пайтда у қаерда? Шу каби саволларга жавоб топиш мақсадида ушбу кичик тадқиқотга қўл урдик.

Луғатда Дажжол тушунчаси

“Дажжол” сўзи арабчада турли маъноларни ифодалайди. Улардан баъзилари:

1. “Каззоб”, яъни, энг юқори даражадаги ёлғончи.
2. Макка ва Мадинага кира олмайдиган киши.
3. Ўзгартирувчи ва қориштирувчи.
4. Ўраб олувчи.
5. Қатрон.
6. Олтин ва кумуш билан жилоланган нарса, буюм.
7. Олтин суви.
8. Қилич безаш... ва ҳоказо.

“Масиҳ” сифати Ҳазрати Исога, алайҳиссалом, нисбатан ҳам қўлланади. Расулulloҳ, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, иккиси орасидаги фарқни кўрсатиш учун “Исо ҳидоят масиҳи, Дажжол залолат масиҳидир”, деганлар.

Бу маъноларнинг ўзиёқ, Дажжолнинг сифатларини кўрсатиб турибди. Нубувват ва улўхиййат даъвосида бўлгани учун уни “каззоб” ҳам дейишади.

Қатрон, ўрамоқ, олтин ёки кумуш ила жилоланган буюм, олтин суви ва қилич безаш сифатларидан Дажжол чиққан пайтда бутун инсоният учун бир фитна бўлишига ва ҳақни ботил билан ўрашига доир маъноларни уқса бўлади. Бундан ташқари, унинг “ал-Масиҳ” ва “ал-Дажжол” сифати “қориштирувчи ва ўзгартирувчи” маъноларида келиши билан бирга, ҳақни ботил билан ўзгартиришига ишоратдир. Бу хусусда ҳадиси шарифларда ҳам зикр этилган.

Расулulloҳнинг, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, Масиҳ Дажжол фитнасида Аллоҳга, азза ва жалла, сифинишлари

Абдуллоҳ ибн Аббосдан, розийаллоҳу анҳу, ривоят қилинади:

“Аллоҳ Расули, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, Куръондан сура ўргатгандек, ушбу дуони ҳам ўргатдилар:

“Эй Роббим! Жаҳаннам азобидан, қабр азобидан, Масиҳ Дажжолнинг фитнасидан, ўлим ва ҳаётнинг фитнасидан сенга сиғинаман” (*Муслим, Термизий, Абу Довуд, Имом Молик, ибн Ҳиббон*).

Ибн Аббос ҳазратлари Пайғамбаримизнинг, алайҳиссалом, дуолари ҳақида сўз юритаркан, шундай деганлар:

“Пайғамбар, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, намозларида тўрт нарсдан Аллоҳга сиғинадилар: “Қабр азобидан, жаҳаннам азобидан, яширин ва ошкор фитналардан, бир кўзли ёлғончидан (*Масиҳ Дажжолдан*) Аллоҳга сиғинаман” (*Нававий*).

Мўминлар онаси Ҳазрати Ойишадан, розийаллоҳу анҳо, ривоят қилинади: “Аллоҳ Расули, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, намозларида Масиҳ Дажжол фитнасидан сақлашини Аллоҳдан сўраётганларини эшитдим” (*Бухорий, Муслим*).

Расулulloҳнинг, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, Дажжол шарридан сақлашини Аллоҳ таолодан сўрашлари бизга Дажжолнинг пайдо бўлиши ва фитнаси қабр, жаҳаннам фитналаридек буюк эканини билдиради. Чунки у охирзамон инсонларини йўлдан оздириш учун зуҳур этади ва кўпларни ўзи билан бирга жаҳаннамга тортади. Раббимиз мўминларни унинг фитна ва шарридан муҳофаза этсин.

Дажжолни қандай таниймиз

Фитна ва шарри ҳақиқатан буюк бўлган, инсоният келажагига катта таъсир қилувчи ёмонлик манбаини таниб олишимиз ва ундан сақланишимиз керак. Мусулмонларни, умуман, бутун инсониятни бундан огоҳ қилиш зиммамиздаги қарзидир. Аввало, бизга бу фитна манбаини танитадиган ҳадиси шарифларни кўриб чиқайлик.

“Қизил ва йирик тузилишга эга бўлиб, сочлари жингалакдир. Бир кўзи кўр, сўниқ ва ирғиб-бўртиб чиққанга ўхшайди” (*Ибн Умардан Бухорий, Муслим ривояти*).

“Дажжол сочларининг орқа қисми қорадир” (*Хайсамий*).

“Дажжолни бир оз қорамағиз, бир оз оқ рангда, гавдасини йирик шаклда кўрдим.

Сочлари дарахт шохларидек бир-бирига бирлашиб кетган эди” (*Имом Аҳмад, Хайсамий, Табароний*).

“Бир кўли бошқасига нисбатан узунроқдир” (*“Фатҳул Борий”, Наим ибн Ҳаммод*).

“Ўнг кўзи кўрдир. Сўниқ ва ташқарига ирғиб чиққанга ўхшайди” (*Бухорий, Муслим*).

“Бир кўзи яшил шишага ўхшайди”. (*“Ал-Муснад”, “Фатҳул Борий”*).

“Ҳеч бир пайғамбар йўқки, қавмини бир кўзли ёлғончидан огоҳлантормаган бўлсин (яъни, иккинчи кўзи кўрдир). Диққат қилинг, у бир кўзlidir. Сизнинг Парвардигорингиз ундай эмасдир. Дажжолнинг пешонасига “кофир” деб ёзилган” (*Муслим, Бухорий, Абу Довуд, Термизий*).

“Бу ёзувни (“кофир” деган ёзувни) ўқиш ва ёзишни билмаганлар ҳам ўқий оладилар” (*Муслим, Имом Можжа*).

“Ўқиш-ёзишни билган-билмаган ҳар бир мўмин уни ўқий олади” (*Муслим, “Муснад”, Ҳаким, Имом Можжа*).

“Икки кўзи орасида “кофир” деб ёзилган. (Кейин бу лафзни бўғинлаб айтдилар:) “Ка-фа-ра”. Ҳар бир мусулмон бу ёзувни ўқийди” (*Муслим*).

Имом Нававий, ҳадиси шарифларда баён қилинган бу ёзув ҳақиқий маънодаги ёзув бўлиб, Жаноби Ҳақ бу ёзув орқали Дажжолнинг куфр ва ёлғонини очиқ бир шаклда инсонларга билдирган, дея таъкидлайди. Ҳақ йўлини тутганларгина бу ёзувни ўқийдилар (*ёзув пешона тиришган пайтда ҳосил бўлиб, арабчадир*).

Дажжолнинг яна баъзи сифатлари

Абу Ҳурайрадан, розийаллоҳу анҳо, ривоят этилган бир ҳадиси шарифда Расулulloҳ, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, Дажжолни шундай таърифлайдилар:

“У бир кўзlidir. Сочларининг олд тарафи қисқа. Кўкраги кенг, ҳароратли бир тузилишга эгадир” (*“Ал-Муснад”*).

Бошқа бир ривоятда: “Дажжолнинг кулоғи кесикдир” (*Табароний, “Мажмаи Аз-Заванд”*),

“Дажжолнинг фарзанди бўлмади ва Макка билан Мадинага кира олмайди” (*Муслим, Имом Аҳмад, Термизий*), дейилган.

Тор тушунчалилар ва моддийунчилар унинг улухиййатини тасдиқлайдилар ва унга тобе бўладилар. Дажжолнинг бир кўзли бўлиши унинг қусури ва ожизлиги ҳамдир. Илоҳ қандай қилиб қусурли ва ожиз бўлиши мумкин? Агар Дажжол идаосида ҳақли бўлганида, қусурини тузатган бўларди. Унга эришганлар, албатта, кўзи очиқ кўрлардир.

Дажжолнинг суви ва олови

Дажжол сув ва олов билан келади. Инсонларни кўрқитиш мақсадидаги олов, аслида, ҳақиқий олов эмас, сувдир. Сувга ўхшаб кўрингани эса, сув эмас, оловдир. Яъни, зоҳиран бир нарса бўлиб кўринган нарсаларнинг асли унинг зиддидир. У кунга етишганлар Дажжолнинг оловни танлашлари лозим, чунки зоҳиран олов бўлиб кўринган нарса аслида сувдир.

Расулulloҳнинг, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, сир котиблари Ҳузайфа ибн Яманий, розийаллоҳу анҳу, ривоят қилган бир ҳадиси шарифда Пайғамбаримиз, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, шундай буюрадилар:

“Дажжол чиқади, унинг мулозимларида сув билан олов бўлади. Инсонларга сув бўлиб кўрингани куйдурувчи оловдир. Олов бўлиб кўрингани эса, тотли сувдир. Сизлардан кимдир буни идрок этса, оловни танласин ва ўзини у олов ичига отсин. Аслида, у тотли сувдир” (Муслим).

Ибн Масъуд, розийаллоҳу анҳу, айна ҳадисни Расулulloҳдан, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, эшитганини тасдиқлаган.

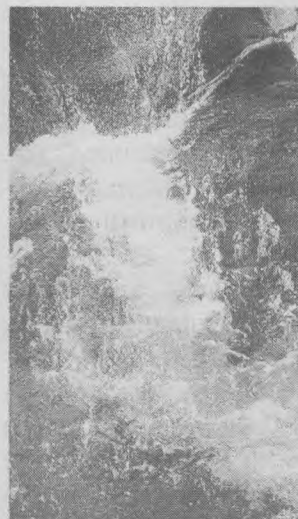
Ҳофиз “Ал-Фатих” китобида Дажжолнинг сеҳргар бўлиши ҳақида фикр юритади. Унга кўра, Дажжол инсонлар онгида сувни олов ва оловни сув шаклида тасаввур эттиради.

Аллоҳ таоло Дажжолнинг олов қилиб

кўрсатганини сув, сув қилиб кўрсатганини олов қилиб кўяди. Ислом олимларининг аксарияти шу фикрни тасдиқлайдилар. Чунки бу воқеани охирзамон Пайғамбари, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, тасдиқлаганлари муҳимдир. Лекин шундай бўлса-да, инсон қандай қилиб кўз ўнгидаги сувни танламасдан, ўзини олов қаърига отади? Демак, бу масала имоний мавзудир. Инсонлар мутлақо оловни танлашлари керак. Зеро, уларнинг нажот топишлари шу билан боғлиқдир.

Бутун дунёга машҳур сеҳргар Дэвиднинг орқасида нега Масиҳ Дажжол турмасин? Бу сеҳргар телеэкранларда турли хил афсунлар

кўрсатиб, томошабинларининг кўзларини бўямоқда. Аксари Ислом олимлари эътирофига кўра, модомики масиҳ Дажжол сеҳргар экан, у айна дамда Дэвид кабилар орқали ниятларини амалга ошираётган бўлиши ҳам мумкин. Бу борада у хизматидаги жинлардан ҳам фойдаланади. Жинлар бизга кўринмагани учун

макр-ҳийлаларини сеҳргарлар воситасида кўрсатаётган бўлишлари эҳтимолдан узоқ эмас. Агар бу тахликани тўғри дейдиган бўлсак, Дажжол бу ишлардан қандай фойда кўради, деган савол туғилади. Юқорида айтилганидек, Дажжол охирзамон инсонларини адаштирмоқчи ва улухиййатини инсониятга исботламоқчи бўлади. Бунинг учун у ана шундай сеҳр-жодудан фойдаланади. Бетмен, Супермен каби хаёлотларни филмлаштириш унинг чиқишидан хабар бераётгандек гўё. Яъни, Дажжол парда орқасида туриб: “Мен бу ердан”, деяётгандек.

(Давоми келгуси сонда)

Маҳмуд МАҲКАМ
таржимаси

Бир саволим бор

Ҳурматли «Ҳидоят» журнали таҳририяти! Қуйидаги саволларимга жавоб беришингизни илтимос қиламан.

Раъно,
Марғилон

1. Маҳси кийиш ва масҳ тортиш одоблари қандай?

Жавоб: Маҳси кийиш ва масҳ тортишнинг учта шартлари бор:

а) Таҳоратли оёққа маҳси кийиш. Агар бетаҳорат маҳси кийса, унга масҳ тортиш жоиз эмас. Пайгамбаримиз, алайҳиссалом, Муғййра ибн Шуъбага, розийаллоҳу анҳу, у Набийнинг, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, маҳсиларини ечмоқчи бўлишганида: “Уларни қўй, мен уларни таҳоратли оёққа кийганман”, деб айтганлар.

б) Фақат таҳорат олишда масҳ жоиз. Жунуб киши масҳ тортиши мумкин эмас.

в) Масҳ муддатига риоя қилиш. Муқим учун бу муддат бир кеча-кундуз. Мусофир учун уч кеча-кундуз. Савфон ибн Ассал, розийаллоҳу анҳу, шундай деганлар: “Расулulloҳ, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, сафарда бўлсак, бизларга маҳсиларимизни уч кеча-кундуз ечмасликни буюрар эдилар. Али ибн Абу Талибдан, розийаллоҳу анҳу, ривоят қилинади: «Набий, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, масҳ муддатини мусофир учун уч кеча-кундуз ва муқим учун бир кеча-кундуз қилиб белгилаганлар. Баъзи инсонлар бу муддатни беш вақт намоз учун деб хато ўйлашади. Балки бу йигирма тўрт соат муқим учун, етмиш икки соат мусофир учун. Бу муддат таҳоратни синдирганидан сўнг биринчи тортилган масҳдан бошланади ва инсон бу

муддатда беш вақтдан кўп намоз ўқиши мумкин».

2. Киши таяммум қилиб, маҳси кийди. У агар сув топса, маҳсисига масҳ тортиши жоизми?

Жавоб: Унга масҳ тортмайди. Расулulloҳнинг, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, “...мен уларни таҳоратли оёққа кийганман”, деган сўзларига биноан, у таяммум эмас, таҳорат олган бўлиши керак. Агар таяммум қилган бўлса, сўнгра сув топса, масҳ тортмайди.

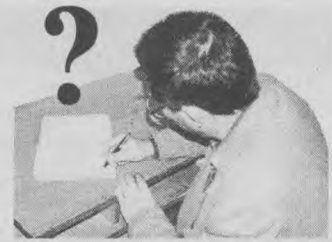
3. Бир киши сафар ниятида маҳси кийиб, унга бир кеча-кундуз масҳ тортди, сўнгра сафари ниҳояга етса, у маҳсининг муддатини уч кунга етказадими?

Жавоб: Йўқ, бу муддатни тўлдирмайди, чунки у муқим бўлса, сафар ҳукмлари бекор бўлади. Маҳсини ечиб, таҳорат олади. Лекин бунинг акси бўлса, яъни, муқим бўлган пайтда маҳси кийиб, масҳ муддати тугамай, сафарга чиқса, у ҳолда, мусофирнинг масҳ муддатини тўлдирди.

4. Масҳ тортувчи масҳнинг қачон бошланганини унутиб қўйса, қандай йўл тутади?

Жавоб: Қачон биринчи масҳ қилгани ҳақида шубҳада бўлса, гумонини энг яқинига асослайди. Масалан, пешинда ёки асрда масҳ тортувчига иккиланса, демак, асрда деб олади.

5. Байтуллоҳни тавоф қилишда аёлларни Ҳажарул асвадни ўпишдан қайтараётганларини кўрдим. Аёллар учун қайси афзал: тошни ўпиши ёки одам-

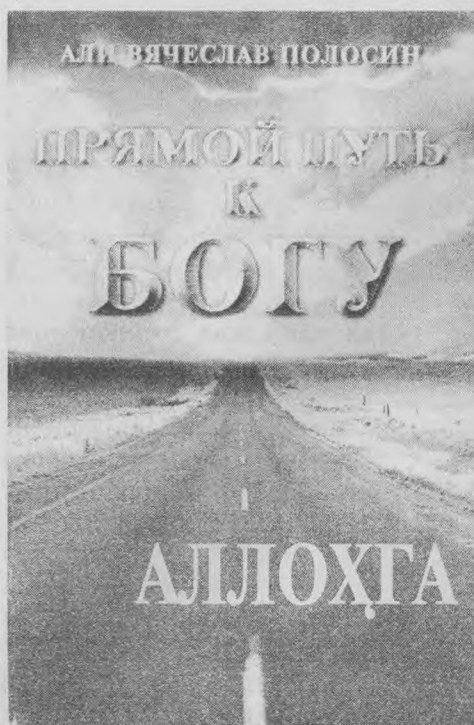

лар тиқилинч жойдан узоқ бўлиши?

Жавоб: Баъзи кишиларнинг фарз намозида салом беришдан олдин шошилиб, тошни ўпиш учун шиддат билан югуришганини кўрамиз. Бундай ҳолда суннат бир амални бажараман деб Ислому рукнларидан бўлган фарз намозини бузади.

Агар тошни ўпиш тавоф билан тенглаштирилса, билимсизлик аломатидир. Аслида, тошни ўпиш ё тошга ишора қилиш фақат тавофнинг ичидагина суннатдир. Чунки тавофдан бошқа пайтда тошга ишора қилиш суннат эмас. Бу тавоф ҳам агар ўзига ёки бошқага озор бериш билан бажарилса, суннат бўлмайди. Шунда биз Расулulloҳ, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, кўрсатган иккинчи усулга ўтамиз. Яъни, инсон кўлини ўпиб, тошга ишора қилади. Агарда бу ҳам озор ёки машаққатга сабаб бўлса, у ҳолда учинчи йўлни тутамиз. Бу йўл тошга узоқдан қўлни ўпмай, ўнг қўл билан ишора қилишдир. Расулulloҳнинг, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, суннатлари шундай эди. Шунинг учун аёллар бундан қайтарилади. Чунки аёл ҳомиладор, қари, ёки ёш қиз бўлиши мумкин ва буларнинг барчаси мункар ишлардир, чунки аёлга зарар етиши мумкин. Аёлнинг эркаклардан иборат тиқилинч жойда қолиши ҳаром ва макруҳ ишлардандир.

Муҳаммадшариф ЖУМАН
тайёрлади

(Бошланиши 6-бетда)

Аввал инкор қилинган мистерияларни (“сирлиликлар”ни) Черков қабул қилди ва насронийликка тегишли деб эълон этди, фақат худоларнинг исмлари Янги Аҳдга мослаб алмаштириб чиқилди, холос. Исмлар ўзгарди, аммо мистерияларнинг дуохонлик ва сеҳргарлик хусусиятлари сақланиб қолди.

Бир мисол: мисрликлар нажоткор деб эътиқод қўйган Осирис ҳам, форс одам-худоси Митра ҳам, ривоятларга кўра, тахминан қишки кун тўхтаган куни 25 декабрда туғилишган. Айниқса, Митра горда ҳайвонлар орасида туғилган. Бу нажоткор-худоларнинг таваллуд кунлари (Рождество) илгари Рим империясида тантанали нишонланар эди. Славян халқлари нишонлайдиган Спас коляда рождествоси ҳам худди шунга ўхшаш. Гарчи худонинг номи славянчадан яҳудийчага алмаштирилган бўлса ҳам, рождество қўшиқлари ҳатто ҳозиргача “колядалар” деб аталади. IV асрга келиб давлат мақсадлари учун насронийлик динини танлаган император одам-худо Митра таваллудига бағишланган эски халқ байрамини таомилдан сиқиб чиқариш учун 25 декабрни “Исонинг таваллуд куни” деб белгиледи. Ҳолбуки, ўша пайтгача қадимги насоро Черковиди ҳеч ким бунақа кунни билмас эди, бинобарин, нишонламас ҳам эди.

Исонинг худога айланиши (боговоплошение), азоб чекиши, ўлими ва қайта тирилиши ҳодисаларига бағишлаб Рим империяси насронийлари жорий қилган мистериялар мажусийларнинг мистерияларига ўхшабгина қолмайди, балки тўғридан-тўғри мажусийларнинг у афсона ва маросимларини ўзлаштириб олгандир. Бундан мақсад милёнлаб “эски дин” эргашувчиларини янги насроний дини арбобларига бўйинсундириш эди. Бу арбоблар эса, ўз навбатида, Императорни шунчаки худолардан бири деб эмас, балки бутун олам Нажоткори, “яҳудийлар шоҳи” ва бош раввин Исо Масихнинг меросхўри ва ўринбосари деб эълон қилди ва Императорга сифинишни жорий этди.

АЛЛОҲГА ЭЛТУВЧИ ТЎҒРИ ЙЎЛ

Осирис (Миср), Орфей (Юнонистон), Атис (Рим), Зардушт ва Митра (Форс, Рим) ва бошқа кўпгина динлар одами илоҳлаштиришнинг бир хил услубига асосланади: «худо-чақалоқ»нинг қиз боладан мўъжизавий туғилиши — одамлар учун азоб чекиш ва ўлим — дўзахга кириб чиқиш — жисман қайта тирилиш ва худо хузурига кўтарилиш. Бундай эътиқодларнинг руҳонийлари қатта оломон хузурда у афсоналарнинг мазмунини маросимлар йўли билан жонлантиришган, “Атис воскрес!” ёки “Осирис воскрес!” (“Атис қайта тирилди”, “Осирис қайта тирилди”) дея ҳайқариб салиб юришлари қилишган, ишонувчиларни юнонлар вино тимсолида, римликлар буқанинг қони тимсолида, мисрликлар буғдойдан тайёрланган қизил ичимлик тимсолида илоҳий қон билан сугоришган. Шундай қилинса, табиат қонунларининг бузилишлари диндорларнинг фойдасига бўлади, деб ҳисоблашган.

Исо Масих туғилишидан минг йил аввал яшаган қадимги мисрлик бундай дуо-илтижо қилган:

— Эй илоҳий руҳлар! Мен учун сизлар: “Муқаддас Ҳеба нонлари билан покланиб, Абдий Ҳаётда қатнашсин у!” деган сўзларни айтдингизми? Менинг покловчи ноним оқ буғдойдан бўлади, мен қизил буғдой ичимлиги билан покланаман... (“Миср ўликлар китоби”)³

³ Иқтибос учун қаранг: Х.А. Ливрага, “Фивы” — М.: 1997. — Стр. 118.

Илоҳ эти ва қони билан таомланиш (причастие) одати қадимги “дин”ларнинг кўпига хосдир. Фақат, замон ўтган сари бу одат шафқатсизликдан инсонийлик сари ўзгариб борган: қолоқ қабилаларда бу маросим одамни қурбонлик қилиш билан амалга оширилган бўлса, кейин одам ҳайвон билан алмаштирилди, яна кейинроқ ҳайвоннинг қонини вино ёки қизил ичимлик, этнинг ўрнини эса нон эгаллади. Зардушт (Зароастра)нинг китобида илоҳ-одам Митра шогирдларига бундай дейди: “Ким менинг этимни эса ва қонимни ичса, у менда қолади ва мен унда қоламан”. Афтидан, қадимги Римда гоёт машҳур бўлган диннинг бу муқаддас қоида-си Янги Аҳднинг муаллифларига ҳам қаттиқ таъсир қилган кўринади.

Насронийлик Черковида қадимги афсоналарнинг умумий шакли, ҳатто кўп дуоларнинг матнлари тўласича сақлаб қолинди. Мисрлик она-худо Исиданинг кўлда нажоткор чақалоқ билан чизилган суратини (иконаси) Римнинг ҳамма жойида кўриш мумкин эди ва аввалги насронийлар Исидани билан яҳудий Марямни заррача фарқламай, ўша Исиданинг сифини шарди. IV аср насронийлари мистик илоҳ қонини ичишдек эски одатни қайта тирилтиришди, фақат қон ўрнига қизил вино ичадиган бўлишди. Маросими ўша эски ҳолича қолди.

Шу ўринда қайд этиш лозимки, агар бу амалга давлатлашган Черков насронийлари бир хилда ёндошишган бўлса, у қадимги мажусий оламнинг ўзида муносабат бир хил бўлмаган. Масалан, машҳур нотик Ситсерун (Цицерон) бундай ёзган эди:

“Биз нонга “Серера”, винога эса “Вакх” деб ном берганимизда, ҳаммага маълум баландпарвоз номларни қўллаймиз, холос. Ёки сизлар бу дунёда ҳақиқатан ҳам ўзлари истеъмол қилаётган бу нарсаларни худо деб самимий ишонадиган даражадаги эсипаст одам бор деб ўйлайсизларми?”

Эски одатлардан яна бири — ўлиб кетган одамларнинг руҳига сифиниш ва табиат қонунларини ўзгартиб беришини сўраб илтижо қилиш одати ўрта асрлар Черковида қайтадан жорий қилинди. Бу одатнинг моҳиятида, жисман ўлган одамнинг руҳи дунё тартиботини мустақил ўзгартириб юбора олади деган эътиқод ётади. Бунга кўра, руҳ мажусийлар тушунчасидаги худога тенглаштирилади. Оддий мантиқ ҳам бунақа эътиқодни қабул қилмайди. Қандай қилиб ўзи яратмаган ва ўзи улар устидан идора эта олиш қур-

бига эга бўлмаган бир махлуқ нарсаларнинг тартиботини ўзгартира олсин?! Демак, бу ишларни унинг ўзи эмас, балки унинг илтижосига кўра ҳар нарсадан хабардор Холиқ адо этади, дейилса, унда нимага ўзимизни ҳар томонга ташлаймиз, нимага тўғридан-тўғри бутун ишларимиздан, тилаklarимизу ҳожатларимиздан хабардор Зотнинг Ўзига мурожаат қила қолмаймиз?! Нимага энди қудратли Холиқни маддоҳлик ва ялтоқликни ёқтирадиган, адолат билан эмас, балки ўзига алоҳида яқин олган пешволарнинг — “худо суйган азизлар”нинг илтимосларидан келиб чиқиб қарор қабул қиладиган инсоний бошлиққа тенглаштирамиз?! Бундай муносабат зимнида ё Худонинг ҳар нарсага қодирлигига ишончсизлик, ёки Унинг адлини кофирларча инкор этиш маънолари сезилади. Масалан, шунақа бир диний маросим сақланиб келди. Ўрис қишлоқларида то XX асргача Расмий Черков халқни мажусий худо Велесга чорва паноҳқори деб сифинишдан ҳеч қайтара олмагач, осонгина йўл тутди: Велесга сифинишни исми унинг исмига уйқаш бўлган юнон авлиёси Власийга сифиниш билан алмаштирди. Лекин амалда ҳаммаси ўз ҳолича қолди. Илгари деҳқонлар Велесга дуо-илтижо билан машғул бўлган кунлар энди оиланинг катта эркаги, илоҳ Велеснинг руҳонийига тақдидан, ағдарма эчки терисига ўралиб олиб, уй ҳайвонларини “Парвардигор чўмилтириши” маросимида “муқаддаслаб” олинган сув билан суғоради.

“Ҳеч нарса ярата олмайдиган, балки ўзи яратилувчи бўлган нарсаларни (Аллоҳга) шерик қиладиларми?! Улар учун бирор ёрдам қилишга қодир бўлмайдиган, ҳатто ўзига ўзи ёрдам қила олмайдиган (нарсаларни Аллоҳга шерик қиладиларми)?! Шубҳасиз, Аллоҳдан ўзга сизлар илтижо қилаётган нарсалар худди (сизнинг) ўзларингиз каби бандадирлар...” (Аъроф, 191-192, 194, мазмуни).

Мен ўзимга саволлар берар эдим: нимага Янги Аҳднинг матни мажусийликнинг қайта тирилишига монё бўлмади? Ахир, унинг асосида яккахудоликнинг Улуғ Пайғамбари келтирган таълимот ётарди-ку?! Чиндан ҳам ушбу битиклар илоҳий китобми, Худонинг сўзларими? Ўзи умуман нимани Худонинг ваҳийлари ҳисобласа бўлади?

Бу саволларга жавоблар менинг янги бир дунёқараш танлашимда иккинчи муҳим таркибий ва ҳал қилувчи қисм бўлди.

(Давоми келгуси сонда)

Фозил ЗОҲИД

Ибрат олгин итҳлардан

Сафар

Кел, йўлчи, сафар чоғидир,
Ҳаяллама, бўл равона.
Ҳажрида сийнанг доғлидир,
Дардлисан, интил дармона.

Зоди роҳ каму камтарин,
Боғла таваккул камарин,
Кутсанг риёзат самарин,
Дилни айла сабрхона.

Хатардан борму хабаринг?
Нафсу иблис ҳамсафаринг,
Гумон ғовлардан ўтаринг,
Жон бермай қайда, жанона.

Иймон — гавҳар, ўғри — шайтон,
Ул малъуннинг макри ёмон,
Бефойда сўнгги пушаймон,
Гавҳаринг берсанг шайтона.

Кирди тун. Ҳорибман жуда,
Бош тиззада, кўз уйқуда,
Ажаб туш: барча ғулуда,
Йиғилмиш катта майдона.

Кимлар раҳматдан файзиёб,
Мардудларнинг ҳоли хароб,
Қисматиدير қийноқ — азоб,
Йиғлашур зору гирёна.

Ҳайбат ила малак сиймо,
Боқди, кўз дема, де бало,
Олов сари қилди имо,
Қотдим мен лолу ҳайрона.

Кўрқинчдан титраб, дилим ғаш,
Кўз ёшима қон аралаш,
Қаршимда ловуллар оташ,
Солса, қочарман қаёна?

Дедим: мен мусофир бир жон
Йўл жабридан жонға тўйғон,
Деди: ундоғ бўлса, уйғон!
Фароғат топдим уйғона.

Уйку бўлурми сафарда,
Ғофилнинг жони хатарда
Сано айт, нўш эт саҳарда
Ваҳдат майин қона-қона.

Дам-бадам

Фараз қилки: кўнгил — қалъа,
Ичинда ғавғо дам-бадам.
Ғам лашқари қилиб ҳамла,
Қалъа ўт аро дам-бадам.

Дунё иши югур-югур,
Заҳмати кўп, оздир ҳузур,
Биров тузур, биров бузур,
Жанжал-можаро дам-бадам.

Кимларга лаззат оғуда,
Ҳалолга ҳаром олуда,
На инсоф сотув-олувда,
Оҳ! Ажаб савдо дам-бадам.

Кўплар билмас хайру сахо,
Озлар қаноатдан жудо,
Ҳақдан эмас, халқдан ато
Йўққа муддао дам-бадам.

Қисмат жумла халойиққа,
Жавоб бермак малоикка,
Мозорлардин “Ман роббука?”
Келадуր садо дам-бадам.

Ишқ дардини дема жабр,
Ўлсанг, жаннат боби — қабр,
Дийдор истарсан, қил сабр,
Юзланса бало дам-бадам.

Элни кўй, ўзинг қалайсан?
Кимга қул, кимга малайсан?
Ора йўлда қолмағайсан,
Десанг: “Роббано!” дам-бадам.

Фозило, муршид барин тут,
Заҳматлар чек, сўнг ҳосил кут,
Ваҳдат майин пайдар-пай ют,
Узат, соқие, дам-бадам.

Уйғон энди

Кел, эй кўнгил, қил андиша,
Англа суду зиён энди.
Хайру савоб айла пеша,
Етар журму исён энди.

Қилиб асир дунёи дун,
Нафс илгида бўлдинг тутқун,
Ўтхонадан сачрар учқун,
Қутулмоғинг гумон энди.

Умринг ўтди мисли шамол,
Соч-соқол қор, қоматинг дол,
Нотавонсан, забундир ҳол,
Қани дардга дармон энди?

Амри Ҳақни солмай ёда,
Ой-йилларни бердинг бода,
Гуноҳинг ҳаддин зиёда,
Кўзда ёшинг равон энди.

Чироқлар ёниб, ўчдилар,
Қарвонлар кўниб, кўчдилар,
Ёр қучганлар ер қучдилар,
Қани жону жонон энди.

Келмай қолмас сенга ҳам гал,
Ёқанг маҳкам тутиб ажал
Жон қасдида урса чангал,
Айт, қочарсан қаён энди!

На таянч бор, на тирагинг,
Кетаринг ҳақ, айт тилагинг,

Бу сафарда энг керагинг
Иймон энди, иймон энди.

Хавф бор: ўт ичра жоймикан,
Қисматим оху воймикан,
Тавбам қабул бўлғаймикан,
Йиғласам зор-гирён энди.

Фазли кенгдир, Раббинг одил,
Раҳнамоинг пири комил,
Умидвор бўл, ётма, Фозил,
Уйғон энди, уйғон энди!

Йўқдир

Азм эт роҳи ҳидоятга,
Дема: йўлда Ҳамроҳ йўқдир...
Гар зор қолсанг ҳимоятга,
Аллоҳдан улуг шоҳ йўқдир.

Сайр эт, азизларни қидир,
Фақир кўрсанг, ўйла Хизр,
Валийдир у, дарвиш ё пир,
Гарчи хирқа, кулоҳ йўқдир.

— Доғ недан? — сўрдим моҳлардан,
Деди: ердаги “оҳ”лардан.
Юсуфни изла чоҳлардан,
Дема: чоҳларда моҳ йўқдир.

Йиғлар мазлум, мен беалам,
Йиғласалар етимлар ҳам,
Оҳ, ёшланмас қотиб дийдам,
Бундан ёмон гуноҳ йўқдир.

Рақиблар изда юрмишлар,
Қўлда гул, ичларда нишлар.
Ўзга тишлар билан тишлар,
Дод десанг, бир додхоҳ йўқдир.

Нотавонлиғ бағрим доғлар,
Қайдасизлар, таянч тоғлар?
Хаста ҳолин сўранг, соғлар,
Оҳким, пушти паноҳ йўқдир.

Қуръон энг яхши ҳамсуҳбат,
Йўқ зикрдан яхши одат.
Имондан яхши йўқ неъмат,
Бу сўзда иштибоҳ йўқдир.

Кечиб нафс раъйин хоҳлардан,
Фозил, поклан сиёҳлардан,
Ибрат олгин гиёҳлардан,
Сано айтмас гиёҳ йўқдир.

Суҳайб Румий, разийаллоҳу анҳу, Исломни қабул қилгач, кўп машаққатларга дуч келдилар. Шу боис ҳижрат қилишга бел боғладилар. Бир гуруҳ мушриклар уни йўлини тўсди. Суҳайб моҳир ёйандоз эдилар. Камонларни олиб, улар билан жанг қилмоққа тайёрланди. Қурайшлар ҳар томондан ўраб олишганида, Суҳайб уларга ҳайқирди: “Эй одамлар! Сиз менинг зўр мерганлигимни яхши биласиз. Битта ўқим қолмагунча менга яқин кела олмайсиз. Уқларим тугаса, қиличим қўлдан тушиб кетгунча олишаман... Мушриклар Суҳайб билан жанг қилишга кўзлари етмай: “Эй Суҳайб, сен бизга мол-мулкнингни ташлаб кетсанг, ўзингга тегмаймиз” дедилар. Суҳайб мол-дунёсини бериб, жонини қутқариб қолди. Бу ҳақда қуйидаги мазмунда оят нозил бўлди.

“Одамлар орасида Аллоҳ ризолиги йўлида ўз жонини берадиган зотлар ҳам бор. Аллоҳ бандаларига ҳамгўр, меҳрибондир” (Бақара, 207, мазмуни).

Пайғамбар, алайҳиссалом, бу вақтда Кубога келган эдилар. Суҳайб Румий билан кўришар эканлар: “Тижоратинг хайрли бўлди, эй Суҳайб”, деб марҳамат қилдилар.

Бу Суҳайб Румий, розийаллоҳу анҳу, ҳақидаги тарихий ҳақиқат. Юксак ибратларга бой бўлгани учун у кишининг фазилатларидан сўзловчи ҳикоялар манбаларда кўп учрайди. Қуйида улардан бирини эътиборингизга ҳавола этмоқдамиз.

БОЙ ХОТИННИНГ ДАВЛАТИ

Расулulloҳ, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, замонларида Ҳайфо исмли бир хотин бор эди. Жуда хушруй ва бой эди. Ўттиз уч ёшда бўлса ҳам, турмуш қурмаган эди.

Бир куни Расулulloҳнинг, алайҳиссалом, ёнларига бориб:

— Ё Расулulloҳ, менга бир иш ўргатинг, у иш сабабидан беҳиштга кирайин, — деди.

Расулulloҳ, алайҳиссалом:

— Эй Ҳайфо, эрга тег, ундан сўнг сенга бир иш ўргатаман, — дедилар.

Ҳайфо:

— Менга подшоҳдан икки юз қизил тилло даст паймон учун берайин, деди. Мен қабул қилмадим. Абдуллоҳ ибн Зубайр ҳам шундай дедилар. Бироқ кўнмадим. Ихтиёр сизда. Сиз мени кимга лойиқ кўрсангиз, ўшанга тегаман нажоти охираг бўлса, — деди.

Шунда Расулulloҳ, алайҳиссалом, саҳобаларига юзландилар, уларнинг барчасида Ҳайфога уйланиш истаги бор эди. Бироқ ўртада норозилик бўлмаслиги учун адолат юзасидан Расулulloҳ, алайҳиссалом, айтдилар:

— Эй саҳобаларим, эртага бомдодга ким олдин келса, Ҳай-

фони ўша кишига никоҳлаб бераман.

Ҳамма саҳобалар рози бўлиб тарқалишди. Кечаси Ҳақ таоло уларни уйкуга юборди, тонгдан бурун уйғона билмадилар. Уйғонганлари ҳам йўлда таҳоратлари синиб, кеч қолишди. Расулulloҳ, алайҳиссалом, давлат кимга насиб бўлишини кутиб эрталаб масжидга келиб ўлтирдилар. Ногоҳ Суҳайб исмли ғариб бир саҳоба масжидга кириб келди. Расулulloҳга, алайҳиссалом, салом берди. Суҳайб Румийнинг жондан ўзга нарсаси йўқ эди. Кўриниши қоп-қора эди, лаблари осилган, бўйи жуда узун ориқ киши эди.

Расулulloҳ, алайҳиссалом, бомдод намозини ўқигандан сўнг асҳобларига Суҳайб ҳаммадан олдин келганини айтдилар. Асҳоблар:

— Ё Расулulloҳ, Ҳайфо Суҳайбга то жон муносиб турур, — дейишди. Шунда Ҳайфо Суҳайбга қаради, бир замон ўйланди, сўнгра:

— Ё Расулulloҳ, қабул қилдим, — деди. Расулulloҳ, алайҳиссалом, никоҳ ўқиғач:

— Суҳайб, уйингга олиб

боргин, — дедилар. Суҳайб эса:

— Ё Расулulloҳ, менинг уйим масжид, — деди. Шу вақт Ҳайфо:

— Юринг, менинг бир саройим бор, уни сизга ато этдим, — деди. Расулulloҳ, алайҳиссалом, Ҳайфога дуо қилдилар, саҳобалар “омин” дейишди.

Ҳайфо Суҳайбни олиб уйга борди. Кеч бўлди, Ҳайфо Суҳайбнинг қўлидан тутиб айтди:

— Эй Суҳайб, мен сенга неъмат олиб келдим, бу неъмат шукронаси учун бу кечани тоат ва ибодат билан ўтказгин. Мен сабр қилайин, бу кечани мен ҳам тоат ва ибодат билан ўтказайин. Сен шокирлардан бўл, мен собирлардан бўлайин, — деди. Суҳайб таклифни қабул қилди.

Иккаласи қайта таҳорат олиб, тонг отгунча тоат-ибодатга машғул бўлдилар. Тонг отгач, Суҳайб масжидга югурди.

Шу вақт ҳазрати Жаброил, алайҳиссалом, Суҳайб воқеасини Саййиди оламга баён қилди. Саййиди оламга Аллоҳ тоало айтди: “Суҳайбни ёрлақадим, беҳиштни вожиб қилдим, дийдоримни унга мушарраф қилурман”, деди.

Расулulloҳ, алайҳиссалом, Аллоҳ таолонинг бу ваъдаларини Суҳайбга айтдилар. Суҳайб хурсандлигидан бошини саждага қўйиб: “Эй Аллоҳим, бундай давлатни менга бердинг, энди мени гуноҳга булғатмай туриб жоним ол”, деди. Дуоси мустажоб бўлди.

Расулulloҳ, алайҳиссалом, саҳобаларига: “Суҳайбдан хабар олинглар, Ҳайфо ҳам жон бергандир”, дедилар. Бориб кўришса, у ҳам ўлибди. Иккиси учун ҳам жаноза ўқилиб, бир жойга дафн қилинди.

*“Дуррул ажойиб” китобидан
Юсуфжон ИСҲОҚ
тайёрлади.*

Жамиятнинг покизалиги, турмуш фаровонлиги кўп жиҳатдан хотин-қизларга, уларнинг одоб-ахлоқи, иф-фат ва ҳаёсига боғлиқ экани барчага аён ҳақиқат.

Афсуски, бугун бу ўткинчи дунё кайфу сафоларига берилиб бор бойлигини турли маишатларга сарфлаётган бадавлат хотинлар йўқ эмас. Бу тоифа аёлларнинг тижорат дўконлари, машиналари, энг фожеалиси, нафсини ҳаромдан қондиришлари учун хилватхоналари бор.

Гоҳида бир-икки фарзанд орттириб, уй-жой, мол-мулкка эгалик ва кейинчалик ўз кайфича яшаш учун номигагина эрга тегиб, сўнгра ажрашиб кетаётган хотинлар хусусида эшитиб қоламиз. Албатта, мудҳиш хатонинг сабаби Аллоҳнинг каломини ўртага қўйиб ўқиладиган никоҳнинг ва умуман Исломининг моҳиятидан беҳабарлик, имон ҳаловатидан бебаҳраликдир.

Нафс ва ҳирсининг қулига айланиш охирагини куйдирадиган амал. Бу аламли оқибатни ҳис этиш ва покиза, ҳалол турмуш тарзини ихтиёр қилиш нафақат қинғирхаёл аёлларнинг шахсий саодатини, балки жамият покизалигини таъминловчи муҳим омил ҳисобланади.

Юқорида келтирилган ҳикоя бундай ижтимоий-маънавий касалликларга бир шифо бўлар деган умиддамиз.

Тахририят

МАРКАЗДАН УЗОҚ МАСЖИД

Хатирчи тумани Сангжумон қишлоғида элликдан ортиқ оила яшайди. 1885 йилда қурилган масжидда Сангжумон эли ибодат қилашади, йилбоши ўтказишади, оқсоқол тайинлашади. Хуллас, қишлоқда бирор катта йиғилиш ва шунга ўхшаш воқеа содир бўлса, халқ шу ерга тўпланади.

Бу масжид 1970 йилга келиб, харобага айланган эди. 1978 йилларда Аҳмад бобо, Азиз бобо (Аллоҳ раҳмат қилсин) ва мулла Насриддин каби динимиз жонкуярларининг саъй-ҳаракатлари туфайли масжид қайтадан таъмирланди.

Мулла Насриддин олтинсойлик аллома Муҳаммад Солиҳ домладан (Аллоҳ раҳмат қилсин) таҳсил олган билимдон имомлардан ҳисобланади. Бир вақтлар тўхтаб қолган жумахонлик мулла Насриддин томонидан йўлга қўйилди. Ўша кезларда Сангжумон масжидига қўшни қишлоқлардан ҳам одамлар келиб, қирқ-эллик киши жамоат билан намоз ўқир эдилар. Шу ўринда қишлоқ шароитини эътиборга олиш керак. Қишлоқ туман марказидан ўттиз беш километр узоқда бўлиб, кўпчиликнинг жума намози ўқиш учун бу ерга келиб-кетишларига имкон йўқ. Қишлоққа автобус қатнамайди. Агар қишлоқ аҳли ҳаракат қилса, шароитдан келиб чиқиб, бу масжидда яна жума намози ўқишни йўлга қўйса бўлади.

Таассуфки, имом халқ манфаатини ўйлаб, рухсат олиш учун елиб-югурган бир вақтда масжидни оёқ-ости қилиб, атайлаб маст ҳолда намоз ўқиётган, хонақоҳда қарта ўйнаб ўтирган кимсаларни ҳам кўриб қоламиз.

Аллоҳ таоло марҳамат қилади: “Албатта, барча масжидлар Аллоҳникидир. Бас, (масжидларда) Аллоҳ билан бирга яна бирор кимсага дуо-илтижо қилманглар!” (Жин, 18, мазмуни).

Масжидда қарта ўйнаган, маст-аласт ибодат қилган кимсалар кимга илтижо қилмоқдалар? Зеро, масжидларни фақат холис ва самимий ибодатларимиз билангина обод қила оламиз.

Толибжон НИЗОМОВ,
Навоий вилояти

“БИСМИЛЛАҲ...”НИНГ БАРАКАСИ

Ҳазрат Салмон Форсий, розийаллоҳу анҳу, айтадилар: “Жаноби Расулulloҳ, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, марҳамат қилдилар: “Таомнинг баракотлик бўлиши ундан аввал ва ундан кейин қўл ювишдадир”

Ҳазрати Абу Аййуб ал-Ансорий, розийаллоҳу анҳу, ривоят қиладилар: “Бир куни бизлар Жаноби Расули Акрам, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, хизматларида эдик. Жаноб ҳузурларига таом келтирилди. Мен ўша кунги таомдай бошида ниҳоятда баракали, аммо охирида ниҳоятда баракасиз таомни кўрмадим. Жаноби Расулulloҳдан, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, бу ҳолнинг сабабини сўрадик. Жаноб дедилар:

— Бизлар овқатлана бошла-

ганимизда Аллоҳ номини тилга олдик, яъни, “Бисмиллаҳ...” дедик, кейин келиб қўшилган одам “Бисмиллаҳ...” демасдан ейишга киришди. Натижада шайтон у билан бирга емакка ўтирди. Шунинг учун таомдан барака кетди”.

Фойда: Шайтон ҳам бир маҳлуқдир, емак ва ичмак сифатларига эга. Бу ҳақиқатни тушунтиришга ҳожат йўқ. Овқатланишга ўтирган одам “Бисмиллаҳ”, деб қўйса ҳам бўлади, лекин “Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм” дейиши афзалдир. Уламолар “Бисмиллаҳ”ни овоз чиқариб айтишнинг тавсия қилишади, токи унутиб айтмаганлар ҳам айтсинлар. “Бисмиллаҳ” дейиш суннати айнди, кифоя эмас. Яъни, ҳамма ўзи айтиши лозим.

Ҳазрати Ойиша, розийаллоҳу анҳо, ривоят қиладилар: “Расулulloҳ, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, дедилар: “Ким овқатланишдан олдин бисмиллаҳни унутиб қўйса, эсига тушган заҳоти “Бисмиллаҳ аввалаҳу ва ахиरोҳу” (яъни, бошида ҳам, охирида ҳам Аллоҳ номини тилга олдим), десин”.

Ҳазрат Абу Саъид Худрий, розийаллоҳу анҳу, айтадилар: “Жаноби Расули Акрам, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, қачон таомларидан фориғ бўлсалар, бу дуони ўқир эдилар: “Алҳамду лиллаҳиллази атъамана ва соқо’на ва жаъалана минал муслимин” (яъни, Аллоҳга ҳамд бўлсинки, бизларга таом берди ва сув берди ва бизларни мусулмонлардан қилиб яратди).

Имом Термизийнинг “Шамоилю Муҳаммадийа” китобидан олинди.

Насиҳат

ОХИРАТДАГИ ХАЙРУ САОДАТ

Канона ал-Адвийдан, розийаллоҳу анҳу, ривоят қилинади:

“Умар, розийаллоҳу анҳу, ҳарбий қўмондонларга: “Қўшинингиз ичидаги Қуръонни билгувчиларнинг рўйхатини менга беринг. Маошларини орттириб, халққа Қуръони каримни ўргатиш учун юбораман”, дея хат ёзди. Абу Мусо ал-Ашъарий, розийаллоҳу анҳу, Ҳазрати Умарга: “Менинг атрофимда айни пайтда уч юз кишидан ошиқ Қуръон билимдонлари мавжуд”, дея жавоб мактуби юборди.

Шунда Ҳазрати Умар куйидаги мактубни ёзди:

“Меҳрибон ва раҳмли Аллоҳ номи билан. Аллоҳнинг қули Умардан, Абдуллоҳ ибн Қайсининг атрофидаги Қуръон ҳомийларига. Сизларга Аллоҳнинг саломи бўлсин.

Биродарлар, унутмангки, Қуръон сиз учун охиратда хайр ва саодат, дунёда эса, баланд кадр-қиммат ва ҳаёт (тириклик) манбаидир. Бас, шундай экан, унинг орқасидан

кетилинган керак. У сизнинг орқангиздан кетмасин. Зеро, Қуръон кимнинг орқасидан кетса, у кимса юзтубан ҳолда йиқилади, думаланиб-думаланиб, жаҳаннамни бўйлайди. Қуръоннинг орқасидан кетган кишини Қуръон Фирдавс жаннатига олиб боради. Шундай қилинганда, Қуръон сизларга даъвочи эмас, шафоатчи бўлсин. Зеро, шафоатчиси Қуръон бўлган киши жаннатий, даъвогари Қуръон бўлган киши эса дўзахийдир.

Шуни ҳам билинганда, Қуръоннинг ҳар бир ояти ҳидоят манбаи, бир илм чечагидир. Қуръон буюк марҳамат соҳиби Аллоҳнинг энг янги китобидир. Аллоҳ у билан кўр кўзларни, гаранг кулоқларни ва қулфлог қалбларни очади. Билинганда, банда кечанинг бир қисмида туриб, оғзини мисвоқлаб, таҳорат олган, такбир айтиб, Қуръон ўқий бошласа, Аллоҳ, субҳанаҳу ва таоло унга: “Ўқи, ўқи, шу тоза-покиза ва хушбўй оғзинг-ла ўқи. Сенга муборак

бўлсин”, дейди. Билинганда, намоз ичида Қуръон ўқиш фазилатларнинг кўринмас хазинаси, хайр ва баракот дастурхонидир. Шундай экан, бу буюк фойдани қўлга киритмоқ учун кучингиз етгунича ҳаракат қилинган. Чунки намоз зулмат пардасини йиртувчи бир нурдир. Закоат яшилик йўлини кўрсатувчи бир маёқдир. Рўза ёмонликлардан асрагувчи бир қалқондир. Сабр роҳатбахш бир нурдир. Бинобарин, Қуръонга ҳурмат билан муносабатда бўлинг, унга беписанд ва паст назарда қараманг. Ҳақ таоло Қуръонни ҳурмат қилганларга баланд даражат беради. Унга беписандларни эса камсити. Қуръонни ёдлаб, унинг амрларига риоя қилганларнинг дуоси Аллоҳ даргоҳида мутлақо қабул бўлади. Аллоҳ хоҳласа, унга бу дунёда беради, хоҳласа, охиратда қолдиради. Аллоҳ даргоҳидаги манфаатлар тавақкул қилганлар учун дунё манфаатларидан янада устун ва давомлироқдир”.